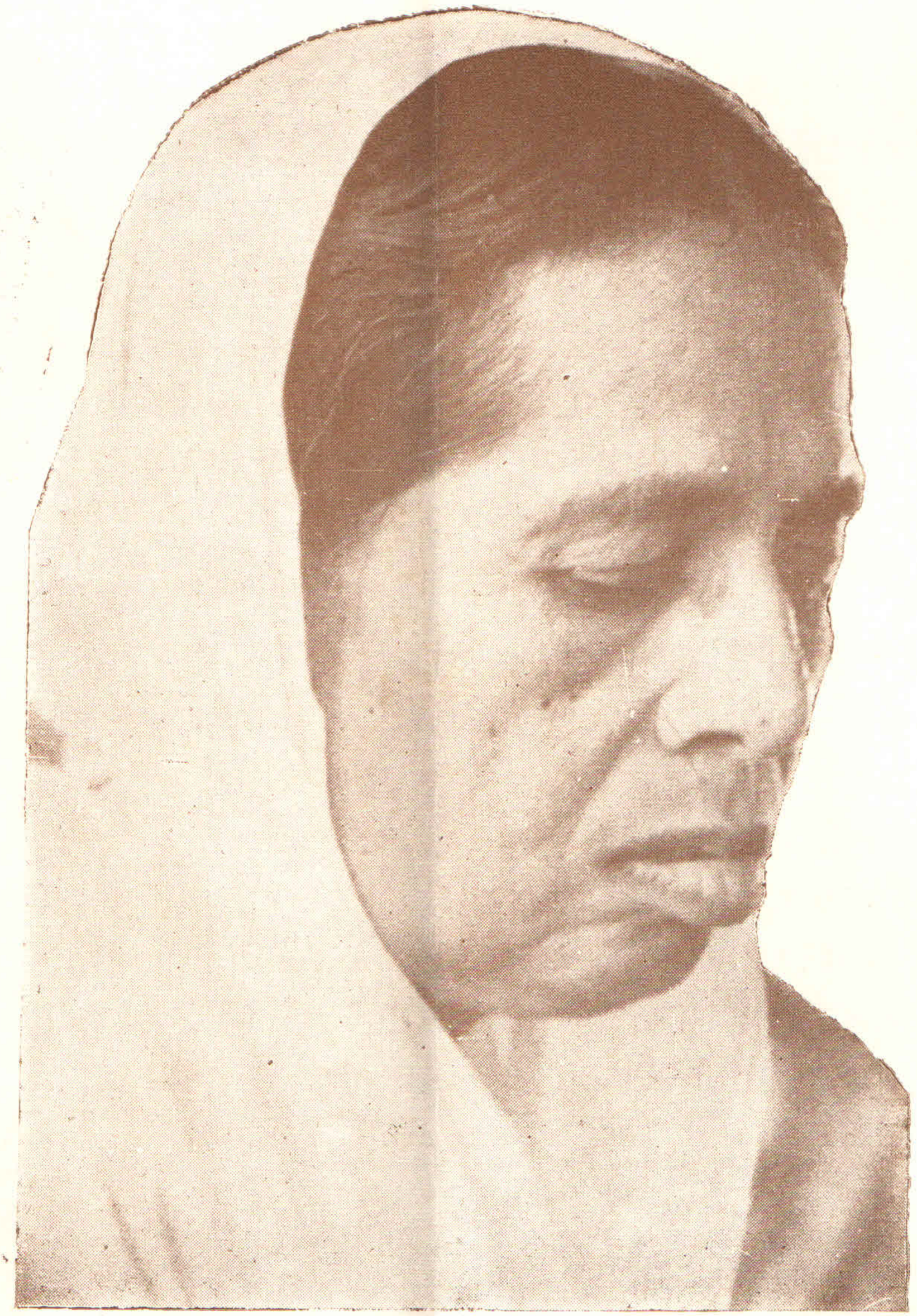

૮૪ * જન્મજયંતી વિશેષાંક * ૮૪

રિદ્ધિસિદ્ધિ-નિધાન છે ગંભીર ચિત્ત ઉદાર;
ભવ્યો પર આ કાળમાં અદ્‌ભુત તુજ ઉપકાર.

卐 આગમ-મહાસાગરનાં અણમૂલાં રત્નો 卐

* જે પદાર્થો—ઇન્દ્રિયના વિષયો મનને પ્રિય હોય તે ઇષ્ટ અને અપ્રિય હોય તે અનિષ્ટ. તેમાં અનિષ્ટ હોવા છતાં પણ જે પદાર્થો શુદ્ધ ચિદ્રૂપના સદ્ધ્યાનમાં સહાયકારી કારણરૂપ બને છે, તેને તો સુધી એટલે સમ્યક્ બુદ્ધિવાળા જ્ઞાનીજનો ભજે છે, સેવે છે, અવલંબે છે; અને જે પદાર્થો ઇષ્ટ હોવા છતાં શુદ્ધ આત્માના ધ્યાનમાં વિઘ્નરૂપ થાય તેવા છે તેને વગર વિલંબે તજી દે છે. ૪૭૨.

(શ્રી જ્ઞાનભૂષણ, તત્ત્વજ્ઞાન તરંગિણી, અધિ. ૩, ગાથા-૩)

* ખાસ મુનિ પાત્રકા ઉદય હુઆ હૈ. મુનિ મહારાજ ઉત્તમ પાત્ર હૈં; જિનમેં સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર રત્નત્રયધર્મ વસતા હૈં. પાત્ર વર્તનકો કહતે હૈ. આત્મજ્ઞાની તદ્ભવ મોક્ષગામીકો વિશેષ મુનિ કહતે હૈ। યહ આત્મા હી સ્વયં પાત્ર હૈ. ઐસા જિનેન્દ્રને કહા હૈ. ઇસ આત્મારૂપી પાત્રકા સ્વભાવ જ્ઞાનમયી હૈ. સમભાવ યા વીતરાગભાવ યા આત્માકા શુદ્ધસ્વભાવ જૈસા સિદ્ધોમેં હૈ ઉસે હી પાત્ર-ગર્ભ કહતે હૈ. અર્થાત્ આત્મારૂપી પાત્રકે ગર્ભમેં પરમાત્મપદ હૈ. જો આત્માકા સેવન કરતા હૈ ઉસકે પરમાત્મપદકા ઉદય હો જાતા હૈ. ૪૭૩.

(શ્રી તારણસ્વામી, મમલપાહુડ, ભાગ ૧, પાનું-૧૩)

* હે આત્મન્! તારે લોકનું શું પ્રયોજન છે? આશ્રયનું શું પ્રયોજન છે? દ્રવ્યનું શું પ્રયોજન છે? શરીરનું શું પ્રયોજન છે? વચનોનું શું પ્રયોજન છે? ઇન્દ્રિયોનું શું પ્રયોજન છે? પ્રાણોનું શું પ્રયોજન છે? તથા તે વિકલ્પોનું પણ તારે શું પ્રયોજન છે? અર્થાત્ આ બધાનું તારે કાંઈ પણ પ્રયોજન નથી. કારણ કે તે બધી પુદ્ગલની પર્યાયો છે અને તેથી તારાથી ભિન્ન છે. તું પ્રમાદને વશ થઈને વ્યર્થ જ આ વિકલ્પો દ્વારા કેમ અતિશય બંધનનો આશ્રય કરે છે. ૪૭૪.

(શ્રી પદ્મનંદિ આચાર્ય, પદ્મનંદિ પંચવિંશતિ, અધિ. ૧, શ્લોક-૧૪૯)

કલ્યાન
સંવત-૧૭
વર્ષ-૫૪
અંક-૨
૬૪૬]

આત્મધર્મ

શાશ્વત સુખનો માર્ગ દર્શાવતું માસિક પત્ર

વીર
સંવત
૨૫૨૩
સં. ૨૦૫૩
AUG
A. D. 1997

પ્રશમમૂર્તિ ધર્મરત્ન પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેનનાં

* હૃદયોદ્ગાર *

* બધાએ જીવનમાં એક ધ્યેય રાખવાનું—જ્ઞાયક આત્મા કેમ ઓળખાય? જીવનમાં જે નિર્ણય કર્યો છે તે નિર્ણયની દૃઢતાથી આગળ જવાનું છે. અંદર પુરુષાર્થ કરવો, ભેદજ્ઞાનનો અભ્યાસ કરવો, શુભભાવમાં દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુની અને અંદરમાં જ્ઞાયકદેવની આરાધના-મહિમા કરવી. બસ, બીજા બધા વિભાવભાવોને ગૌણ કરી દેવા અને જ્ઞાયકદેવને મુખ્ય કરીને જીવન ગાળવું. બસ, તે એક જ ધ્યેય રાખવું. જે ધ્યેય નક્કી કર્યું છે કે આ રીતે જીવન ગાળવું તે એક જ ધ્યેયની દૃઢતાથી આગળ જવાનું છે. શાસ્ત્ર-સ્વાધ્યાય, દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુની મહિમા અને અંદર શુદ્ધાત્મા કેમ ઓળખાય તે ધ્યેયની દૃઢતા રાખવી. હું તો એક જ કહું છું અને તે એક જ કરવાનું છે કે એક આત્માને ઓળખો. બસ, તેમાં બધું આવી જાય છે. દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુના સાન્નિધ્યમાં રહીને તેમની અને આત્માની આરાધના કરવી. બસ, આ જ કરવાનું છે. લૌકિક જીવન જુઓ ને! કેવાં જાય છે? આ જીવન જે આત્મા માટે ગાળ્યું તે યથાર્થ જીવન છે, બાકી સંસારનાં બધાં લૌકિક જીવન નકામાં છે.

લૌકિકમાં તો આખો દિવસ ખાવું, પીવું, વ્યવહાર રાખવા તે બધું હોય છે. તે બધું જીવન તે જીવન નથી. મનુષ્ય જીવનમાં જ્ઞાયકનું ધ્યેય હોય અને દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુનું સાન્નિધ્ય મળે તેમાં જીવન જાય તો તે સફળ જીવન છે. બાકી તે વિના બધા જીવન સાવ નિષ્ફળ, તુચ્છ ને સૂકા છે. તે જીવન આદરવા યોગ્ય નથી. એક શુદ્ધાત્મા આદરવા યોગ્ય છે. તેથી જે જીવનમાં આત્માનું કાંઈ કર્યું નહિ, શુદ્ધાત્માનું ધ્યેય રાખ્યું નહિ, તેની આરાધના કરી નહિ તથા દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુની મહિમા કરી નહિ તે જીવન નકામું છે.

* મુમુક્ષુ-ભૂમિકામાં જ્યાં જિજ્ઞાસા પ્રગટ થઈ ત્યાં તે વિચાર-વાંચન કરે તેની સાથે તેને અમુક વૈરાગ્યાદિ હોય જ છે, ન હોય તો તેટલી રુચિ જ નથી. આત્મા તરફ રુચિ જાય અને વિભાવનો રસ ન છૂટે તો તેને તત્ત્વની રુચિ જ નથી. વિભાવનો રસ છૂટવો જ જોઈએ. જ્ઞાયકની ધારા પ્રગટે તે યથાર્થ વિરતિ છે. જિજ્ઞાસુને અભ્યાસમાં આત્માની રુચિ જાગે તેને વિભાવનો રસ છૂટવો જ જોઈએ. તે તત્ત્વ-વિચાર કરે, વાંચન કરે પણ અંદરથી એટલો વૈરાગ્ય ન આવે તો યથાર્થ રુચિ જ નથી. રુચિ સાથે તેને થોડી વિરક્તિ અને અંદરથી વિભાવનો રસ છૂટી જવો જોઈએ.

* રુચિ ન હોય તો નિર્ણય થઈને છૂટી જાય. રુચિ પ્રબળ હોય તો એમ ને એમ નિર્ણય ટકાવી રાખે અને તેનો નિર્ણય આગળ કાર્ય કરે કે આ હું છું-આ હું નથી. એમ રુચિ હોય તો નિર્ણય તેનું દૃઢતાપૂર્વક કાર્ય કર્યા કરે. આવું તેને પ્રથમ અભ્યાસરૂપ હોય. આ હજી યથાર્થ નથી, પણ તેનો અભ્યાસ કરતાં-કરતાં યથાર્થ થવાનો અવકાશ છે.

* જ્ઞાયકનો વારંવાર અભ્યાસ કર્યા કરવો. ગુરુદેવે જે માર્ગ બતાવ્યો છે તેનું ચિંતવન, તેની લગની, સત્સંગ, શ્રવણ-મનન આદિ વારંવાર કરવાં. છાશને વલોવતાં-વલોવતાં માખણ બહાર આવે છે તેમ વારંવાર જ્ઞાયકનું મંથન કર્યા કરવું. ગુરુદેવે બતાવ્યું છે તે પ્રમાણે પુરુષાર્થ વારંવાર કરવો. હું ચૈતન્ય જુદો છું, આ વિભાવ જુદાં છે

એમ ભેદજ્ઞાન માટે તૈયારી પોતાને કરવાની છે. બહારમાં દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુનું સાન્નિધ્ય મળે, તેમનો સત્સંગ થાય, શ્રવણ-મનન થાય તે બધું વારંવાર કર્યા કરવું. વારંવાર તેના (જ્ઞાયકના) સંસ્કાર દૃઢ કરવા. રુચિ વારંવાર તીવ્ર થાય તેમ કર્યા કરવું.

* એક ચૈતન્ય તરફની દૃષ્ટિ પ્રગટ કરવા માટે વાંચન-વિચાર કરવા. અંતરની દિશા પલટાવવાનો હેતુ હોવો જોઈએ. પરિણતિ તદ્‌ગતરૂપે-તે રૂપે-તદાકાર ન થાય ત્યાં સુધી વાંચન-વિચાર બધું આવે છે. વિચાર ટકે નહિ તો વાંચન કરે અથવા વાંચનમાંથી વિચાર કરે, જ્યાં પરિણતિ સ્થિર થાય તે કર્યા કરે. પણ કરવાનું એક જ છે-દૃષ્ટિ પલટાવવાની છે, અંદરની દિશા પલટાવવાની છે. તે ન થાય ત્યાં સુધી તેની પાછળ પડી જવું.

* જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, ભક્તિ બધું હોય તો પોતાનામાં વળાશે, રુચિ પોતાના તરફની થશે. વિભાવમાં એકત્વબુદ્ધિ, તન્મયતા હશે તો પોતાનામાં નહિ વળી શકાય. માટે તેનાથી તું નિરાળો થજે. તારી પરિણતિનો વેગ સ્વભાવ તરફ જાય એવી અંદરથી વિરક્તિ, મહિમા, તેવા તત્ત્વના વિચાર કરજે અને તું પોતાને ઓળખીને તારા તરફ વળજે. એટલે કે જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, ભક્તિ બધું સાથે હશે તો જ તારામાં વળાશે, તે વગર વળાતું નથી. જ્ઞાન વગર ક્યાં જઈશ? અને મહિમા-ભક્તિ વગરનું એકલું જ્ઞાન હશે તો લૂખું થઈ જશે. માટે જ્ઞાન, મહિમા, વિરક્તિ વગર પોતા તરફ જઈ શકાતું નથી.

* વાંચન-મનન આદિ બધું ચૈતન્યની સમજણ માટે હોવું જોઈએ. આત્મા ગ્રહણ કેવી રીતે થાય તે ધ્યેય રાખીને સત્‌પુરુષનો સમાગમ, વાણી બધું સાથે હોવું જોઈએ. ગુરુદેવે શું ઠર્યું છે? માર્ગ શું બતાવ્યો છે? તે રીતે સત્‌પુરુષના આશ્રયપૂર્વક પોતાની વિચારશૈલીથી પોતે નિર્ણય કરીને આત્મસ્વભાવ ગ્રહણ કરવો. ગુરુદેવે શું કહ્યું છે તેની સાથે મેળ કરીને પોતે આગળ જાય. સમજે છે તો પોતાના જ્ઞાનથી, પણ ગુરુદેવે શું માર્ગ બતાવ્યો છે તે સાથે રાખીને વિચાર કરે છે.

* એકાંતની ભાવના આવે. એકાંત વધારે હોવું જ જોઈએ એવું

નથી, પણ એકાંત હોય તો વિચાર કરવાનું, વાંચન કરવાનું, એક જાતનું સાધન બને છે. એકાંત હોવું જ જોઈએ એમ નથી, કોઈને વાંચન ગમે ને કોઈને એકાંતમાં ગમે એમ સૌને પોતાની પરિણતિ પ્રમાણે હોય. એકાંત હોય તો પોતાને વિચારનો મનન કરવાનો વધારે ટાઈમ મળે.

* પ્રતીતિ એવી યથાર્થ થવી જોઈએ કે આ જ્ઞાયક તે જ હું છું, બીજો હું નથી. એવી દૃઢ શ્રદ્ધા-દૃષ્ટિ પોતા ઉપર સ્થપાવી જોઈએ. પછી ગમે તે ભાવો આવે તોપણ હું ચૈતન્ય જ છું એવું અંતરમાંથા થાય. ગોખવારૂપ થાય છે તે જુદી વાત છે. અંતરમાંથી દૃઢ વિશ્વાસ આવવો જોઈએ. યથાર્થ પ્રતીતિ થાય તેને યથાર્થ પુરુષાર્થ થયા વગર રહેતો નથી.

* આત્મા આનંદનો સાગર છે તેને ગ્રહણ કરવાથી આનંદનો સાગર પ્રગટે છે. તેને ગ્રહણ કરવા માટે નિરંતર-ક્ષણે ક્ષણે અભ્યાસ કરે, તો અંતરમાંથી આનંદનો સાગર પ્રગટે. તે કાંઈ દૂર નથી. કયાંય ગોતવા જવું પડે તેમ નથી. પોતાની પાસે જ છે. બધા ઉપરથી દૃષ્ટિ

તેમણે શું માર્ગ બતાવ્યો છે, તે હૃદયમાં રાખીને-તેનો આશય ગ્રહણ કરીને-મુક્તિનાં પ્રયાણ ચાલુ રાખવાં પણ તેથી શુભભાવમાં અટકી જવું એવો તેનો અર્થ નથી. પોતે દ્રવ્યદૃષ્ટિપૂર્વક સ્વરૂપમાં લીન થતો હોય ત્યારે શુભ વિકલ્પમાં અટકી જવું એવો તેનો અર્થ નથી. દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુ જ બતાવી રહ્યાં છે કે શુભ વિકલ્પ છે તે વિભાવ છે અને તું બધાથી નિરાળું નિર્વિકલ્પ તત્ત્વ છે. તું અમારા ઉપરથી પણ દૃષ્ટિ ઉઠાવી દે, રાગનો ભાવ છોડી દે ને વીતરાગ થઈ જા. એમ દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુ પોતે બતાવી રહ્યા છે. માટે પ્રયોજન તો વીતરાગતા કરવાનું છે. પણ સાધક છે એટલે પહેલાંથી વીતરાગતા પૂર્ણ થઈ જતી નથી ને તેનો ઉપયોગ બહાર આવે છે. ભેદજ્ઞાનની ધારા ચાલતી હોય ત્યારે પણ શુભના અનેક જાતના વિકલ્પો હોય છે. માટે શુભભાવમાં દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુને તારે સાથે રાખવા. તું તારી મેળાએ તારી મતિ-કલ્પનાથી માર્ગને શોધીશ નહિ. દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુ શું કહી રહ્યાં છે તેનો આશય સમજીને તું તે માર્ગે ચાલજે, મુક્તિનાં પ્રયાણ ચાલુ રાખજે. દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુ શું કહે છે તે આશય સમજીને પછી સ્વભાવ સાથે મેળવી, તારા પોતાથી નિર્ણય કરી નક્કી કરી મુક્તિનાં પ્રયાણ ચાલુ રાખજે. તારી મતિ-કલ્પનાથી તું માર્ગમાં ચાલતો નહિ એવો અર્થ છે.

* આત્માનું જેને પ્રયોજન સાધવું છે તે અમુક જાતની મર્યાદા બહાર જતો જ નથી. તેને વિભાવ પરિણતિ જેતી જ નથી. જેનું પ્રયોજન આત્મા સાધવો છે, જેને આત્માની લગની લાગી છે તે આત્માર્થી, તેને વિભાવ પરિણતિનું એકત્વપણું હજી છૂટ્યું નથી તો પણ, મર્યાદા બહાર જતો જ નથી. અને તો જ આત્માને સાધી શકે છે, આત્મા મળે છે. નહિ તો આત્મા કયાંથી મળે ? આત્માનું પ્રયોજન ન હોય તો તેને આત્મા કયાંથી મળે ? અમુક પાત્રતા તો હોવી જ જોઈએ.

* જ્ઞાનગુણ એવો અસાધારણ છે કે તે લક્ષમાં-ખ્યાલ આવે છે. બીજા કેટલાક ગુણો પણ અસાધારણ છે, પરંતુ તે ખ્યાલમાં આવતા નથી. તેથી જ્ઞાન લક્ષણ મુખ્ય છે. બીજા પદાર્થમાં જાણવાનું લક્ષણ

નથી, જાણવાનું લક્ષણ એક આત્મામાં છે. તેથી જાણવાના લક્ષણ ઉપરથી પોતાનું અસ્તિત્વ ગ્રહણ કરે કે આ જાણવાનું જે લક્ષણ છે તે લક્ષણવાળો હું ચૈતન્ય છું. તે જ્ઞાનની સાથે જીવનમાં અનંતગુણ પણ છે તેથી જ્ઞાનગુણથી આખો આત્મા ગ્રહણ કરે. આનંદગુણ–સુખગુણ પણ તેમાં છે, પણ તે આનંદ એવો વિશેષગુણ નથી કે જેથી દ્રવ્ય પકડાય. જ્ઞાન જ એવો વિશેષ અસાધારણ સ્વભાવ છે કે તેનાથી આત્મા ગ્રહણ થઈ શકે છે. આ બહારનું જાણ્યું. આ જ્ઞેયને જાણ્યું, આ જાણ્યું તે જ્ઞાન એમ નહિ પણ તે જ્ઞાન કયાંથી આવે છે? તે જ્ઞાનનો ધરનારો કોણ છે? જ્ઞાનનું અસ્તિત્વ કયા દ્રવ્યમાં રહેલું છે? એમ તે દ્રવ્યને ગ્રહણ કરે. જ્ઞેયાશ્રિત જ્ઞાન હું નહિ, પરંતુ હું સ્વયં જ્ઞાનસ્વરૂપ છું, જ્ઞાનનો ધરનારો ચૈતન્ય છું એમ તેને ગ્રહણ કરવો.

* પહેલાં વિકલ્પ દ્વારા નક્કી કરે છે. વિચારમાં એવા ભેદના વિચારો વચ્ચે આવ્યા વગર રહેતા નથી, પણ દૃષ્ટિ એક અભેદની કરવાની છે. દૃષ્ટિ અભેદ ઉપર ગઈ ને તેમાં લીન થતાં વિકલ્પ તૂટીને તેમાંથી સ્વાનુભૂતિ પ્રગટ થાય છે, પહેલાં નિશ્ચય કરે, વ્યવહાર વચ્ચે આવશે પછી તે મતિ–શ્રુતની બુદ્ધિને સમેટીને નિર્વિકલ્પ થાય છે.

* આત્માનો જ્ઞાનસ્વભાવ કેવી રીતે ગ્રહણ થાય? રાગથી કેમ છૂટો પડું? ભેદજ્ઞાન કેમ થાય? પ્રજ્ઞાછીણીથી સૂક્ષ્મ થઈને અંદરમાં જ્ઞાનને કેમ ગ્રહણ કરાય? આટલો ટાઈમ થયો તો કેમ થતું નથી? એવી બધી અંદરમાં આકુળતા થાય, છતાં તેમાં શાંતિ રાખે કે મારી ભાવના છે તો થવાનું જ છે. પ્રયત્ન ચાલુ જ રાખે ને ધીરજથી માર્ગને ઓળખવાનો પ્રયત્ન કરે. આત્માનો સ્વભાવ શું છે? જ્ઞાયક શું છે? જ્ઞાન તે જ હું છું, આ બધો રાગ છે તે મારો સ્વભાવ નથી. તે વેદન જુદી જાતનું છે અને જ્ઞાનનો જે જાણવાનો સ્વભાવ છે તે જાત જુદી છે. એમ લક્ષણથી રાગને ભિન્ન ઓળખ્યા કરે અને જ્ઞાનને ગ્રહણ કરે તો સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત થવાનું કારણ બને છે અને દર્શનમોહ ચાલ્યો જાય છે. પરંતુ તેને ધીરજ હોવી જોઈએ. જો આકુળતા–ઉતાવળ કરે તો કાર્ય ન થાય. ગમે તેટલો ટાઈમ જાય તો પણ વારંવાર પ્રયત્ન કર્યા

જ કરે તો સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત થવાનું કારણ થાય છે. પહેલાં આકુળતા તો થાય, પણ શાંતિ રાખવી જોઈએ.

* ચિંતવનમાં ઉપયોગ ટકે નહિ તો સ્વાધ્યાય કરવી અને વિશેષ સમજવા માટે ચિંતવન કરે, ગમે તે કરે, શાસ્ત્ર સમજણપૂર્વક વાંચે તો તેમાં ભેગું આવી જાય છે. એકલું-એકલું ચિંતવન ઝાઝીવાર ચાલે નહિ તો શાસ્ત્ર સાથે રાખવું. શાસ્ત્ર સાથે રાખવાથી ચિંતવન વધારે દૃઢ થાય છે. આત્માને લગતું ગમે તે કરે. જ્યાં રસ ટકે, પોતાની પરિણતિ ટકે તે કરવું. પોતાને રસ લાગે તે કરવાનું છે. એકદમ ધ્યાનનો પ્રયત્ન કરવાથી સ્વાનુભૂતિ થતી નથી, પહેલાં જ્ઞાન કરે પછી સાચું ધ્યાન હોય. પહેલાં જ્ઞાયકતા ઓળખાય અને પછી ક્ષણે-ક્ષણે હું જુદો છું, હું જુદો છું એમ જ્ઞાયક ઉપર દૃષ્ટિ જમે તો સ્વાનુભૂતિ થાય. અંતરદૃષ્ટિ જન્મ્યા વગર સ્વાનુભૂતિ કોના આધારે પ્રગટ થાય? પહેલાં દૃષ્ટિ જ્ઞાયકમાં સ્થાપવી જોઈએ.

* દ્રવ્ય અપેક્ષાએ તું ભગવાન છો એમ ગુરુદેવ કહેતા હતા. આત્માનો દ્રવ્યસ્વભાવ ભગવાન જેવો છે, પણ પર્યાયમાં વિભાવ છે, અશુદ્ધતા છે. દ્રવ્ય અપેક્ષાએ આત્મા શુદ્ધ, ભગવાન છે તેવો જ છે. પરંતુ પર્યાયમાં અધૂરાશ છે. ભરત ચક્રવર્તી સમ્યગ્દૃષ્ટિ હતા. પોતે ગૃહસ્થાશ્રમમાં હતા ત્યારે આહાર સમયે આહારદાનની ભાવના ભાવે છે કે કોઈ મુનિરાજ પધારે ને આહાર આપું. આવી ભાવના શ્રાવકોને-ગૃહસ્થોને હોય છે. કારણ કે હજી અધૂરાશ છે, સાધના ચાલે છે. આત્મા દ્રવ્ય અપેક્ષાએ સિદ્ધભગવાન જેવો છે તેવી શ્રદ્ધા પ્રગટ થઈ છે-સમ્યગ્દર્શન પ્રગટ થયું છે ને જ્ઞાયકની ધારા પ્રગટ થઈ છે, પણ પર્યાયમાં હજી અધૂરાશ છે, ચોથા-પાંચમા ગુણસ્થાનની ભૂમિકા છે માટે આવા ભાવ આવે છે.

* જ્ઞાનીને ઉદયભાવ જુદો જ દેખાય છે, જુદું જ વેદન છે. આ કોર્ય જુદો અને જ્ઞાન જુદું એમ જ્ઞાયકની ધારા અને ઉદયધારા બંને જુદી વેદનમાં આવે છે. ઉદયધારામાં પોતે અલ્પ જોડાય છે, પણ વેદનમાં બંનેની જુદી ધારા જ્ઞાનમાં જણાય છે. અંશે જ્ઞાયકધારા-અંશે શાંતિધારા

અને ઉદયધારા બંને વેદનમાં છે. હું ચૈતન્ય અખંડ શાશ્વત છું, આ ક્રોધ મારો સ્વભાવ નથી એ રીતે ચૈતન્યને દ્રવ્યદૃષ્ટિથી જુદો પાડયો છે તો દૃષ્ટિ ચૈતન્ય ઉપર છે અને પર્યાયમાં અંશે શાંતિની ધારા અને ઉદયધારા–જ્ઞેય ધારા જુદી વર્તે છે. સહજ જુદો વર્તે છે. તેને કાંઈ યાદ કરવું પડતું નથી.

* બધાને એક જ કરવાનું છે. આચાર્યદેવ કહે છે કે આબાળગોપાળ બધાને એક જ્ઞાયક આત્મા ઓળખવાનો છે તે એક જ કરવાનું છે. ઘણાં વર્ષો સાંભળ્યું છે, હવે બસ, એક જ્ઞાયક આત્માને ઓળખવો એ જ કરવાનું છે. જ્ઞાયક જુદો છે અને શરીર જુદું છે. વિભાવભાવ પોતાનો નથી; તેનાથી પોતે જુદો છે. આત્મા શાશ્વત છે, ઉંમર અને રોગાદિ બધું શરીરને લાગુ પડે છે. આત્માને કાંઈ લાગુ પડતું નથી–એમ આત્માને ઓળખવો કે આત્મા જ્ઞાયક છે. દેવ–શાસ્ત્ર–ગુરુની મહિમાપૂર્વક અંતરમાં શુદ્ધાત્માને ઓળખવાનો પ્રયત્ન કરવો. બધાંને આ એક જ કરવાનું છે. હું જ્ઞાયકદેવ ભગવાન આત્મા છું, મારા આત્મામાં બધું–સર્વસ્વ છે. હું અદ્ભુત, અનુપમ આનંદથી ને જ્ઞાનથી ભરેલો છું, અનંત પ્રભુતાથી ભરેલો હું ચૈતન્ય છું. એક અદ્ભુત તત્ત્વ હું છું. શરીરની ગમે તે અવસ્થાઓ થાય, તે હું નથી. હું તેનાથી જુદો અદ્ભુત શાશ્વત ચૈતન્ય છું.–આ રીતે આત્માને ઓળખવાનો પ્રયત્ન કરવો.

* નિરંતર જ્ઞાયકનું ચિંતવન હોવું જોઈએ. મારે તો જ્ઞાયક જ જોઈએ, બીજું કાંઈ ન જોઈએ. બધા શુભાશુભ–વિભાવભાવ છે તેમાં શાંતિ લાગતી નથી. મારો જ્ઞાયકભાવ તે સુખરૂપ અને આનંદરૂપ છે. —આમ જ્ઞાયકનું ચિંતવન–મનન હોય અને તેના માટે વારંવાર તેનો જ અભ્યાસ, તેવી જાતના શ્રુતનું ચિંતવન કરે. દ્રવ્ય–ગુણ–પર્યાયો શું? નિમિત્ત–ઉપાદાન શું? એમ પ્રયોજનભૂત તત્ત્વના વિચારો અનેક પ્રકારે કરે. હું જ્ઞાયક છું, પર પદાર્થોનો હું કર્તા નથી. દરેક દ્રવ્ય સ્વતંત્ર છે. આમ બધું ચિંતવન જ્ઞાયકની સિદ્ધિ માટે કરે.

* પોતાના ઊંડા સંસ્કાર હોય તો ભાવિમાં કાર્યકારી થાય. પોતે

કારણ યથાર્થ આપ્યું હોય તો કાર્ય થાય જ, પણ કારણ ઉપર ઉપરથી આપે તો કાર્ય ન થાય. પોતે અંદરથી આ કરવું જ છે. આ કર્યે જ છૂટકો છે, એવા ઊંડા દૃઢ સંસ્કાર નાખે તો ભાવિમાં કાર્યકારી થયા વગર રહે જ નહિ. જે તેને યથાર્થ દેશના ગ્રહણ થઈ હોય તો ગમે ત્યારે અંદરથી પલટો આવ્યા વગર રહેતો જ નથી. કોઈને વહેલું થાય ને કોઈને મોડું થાય, પણ તેને અનંતકાળ ન હોય. જેને ઊંડી રુચિ થઈ તેને કાળ મર્યાદિત થઈ જાય છે, સંસાર પરિત થઈ જાય છે.

* પાત્ર શિષ્ય હોય તેને અંતરથી આત્માની જ લગની લાગી હોય કે મારે એક ચૈતન્ય જ જોઈએ છે, બીજું કાંઈ જોઈતું નથી. તેને દરેક કાર્યમાં આત્માનું જ પ્રયોજન હોય છે, બીજું બધું પ્રયોજન તેને ગૌણ થાય છે. આત્માને એકને મુખ્ય રાખીને તેનાં દરેક કાર્યો હોય છે. શુભભાવનાં કાર્યોમાં પણ તેને એક આત્માનું પ્રયોજન હોય છે, બીજું બહારનું કોઈ પ્રયોજન તેને હોતું નથી. શુભભાવમાં દેવ–શાસ્ત્ર–ગુરુની પ્રભાવના કેમ થાય તેવા ભાવ આવે છે અને આત્માનું પ્રયોજન સાથે હોય છે, બીજું કોઈ પ્રયોજન હોતું નથી.—લૌકિક પ્રયોજનથી અત્યંત ન્યારો હોય છે. તેને તો એક આત્માની જ લગની લાગી છે; લૌકિકનું, બહારનું કે મોટાઈનું કોઈ પ્રયોજન હોતું નથી. મારા આત્માને કેમ લાભ થાય તે એક જ પ્રયોજન આત્માર્થીને હોય છે. શ્રી જિનેન્દ્રદેવ, જેમણે સાધના પ્રગટ કરી છે એવા ઉપકારી ગુરુ અને શાસ્ત્ર તેની કેમ પ્રભાવના થાય તેવી તેને પ્રીતિ હોય છે. જેમણે આત્માનો માર્ગ બતાવ્યો, તે માર્ગની પ્રાપ્તિ માટે માર્ગદર્શન આપ્યું અને જેનો પરમ ઉપકાર છે તેમની કેમ પ્રભાવના થાય તેવો હેતુ પાત્ર શિષ્યને હોય છે, બીજો કોઈ અન્ય હેતુ તેનો હોતો નથી. આ પાત્ર જીવનું લક્ષણ છે.

* સાચો આત્માર્થી હોય તે સંતોષાઈ જાય નહીં. કેમકે અંદર આત્મા ભાસ્યમાન થઈને આ આત્મા અને આ મારું સ્વરૂપ એમ આવવું જોઈએ તે આવતું નથી માટે તે સંતોષ પામે નહીં, અટકે નહીં. આ કોઈને દેખાડવાનો માર્ગ નથી. એમ તેને અંતરમાંથી આવવું જોઈએ. આત્માર્થીની દૃષ્ટિ અંદર જ ફર્યા કરે છે, આ તો મારા માટે

છે, આ કયાં કોઈના માટે છે? અને જો હું રોકાઈ જઉ તો જન્મ-મરણ ઊભાં જ છે–આમ તે ભવભીરુ છે.

* પોતે પુરુષાર્થ કરીને કરે તો રુચિ વૃદ્ધિગત થાય. પોતાને કરવાનું રહે છે. તેને બીજે કયાંય વિશ્રાંતિ કે શાંતિ લાગે નહિ તો આત્મા તરફ વળ્યા વિના રહે નહિ. અશુભ ભાવમાં તો વિશ્રાંતિ નથી, પણ શુભભાવોમાં પણ વિશ્રાંતિ નથી, તે આકુળતારૂપ છે એમ કયાંય વિશ્રાંતિ ન લાગે તો વિશ્રામસ્થાન આત્મા છે તેના તરફ વળ્યા વગર રહે નહિ. પણ તે ચારેકોર બહારમાં અટકી જાય છે, એટલે અંદર જતાં તેને મુશ્કેલી પડે છે.

* પરમાર્થની પ્રાપ્તિ માટે બોટી આકુળતા થાય તે દર્શન-પરીષહ છે. આત્માર્થી બોટી ઉતાવળ ન કરે પણ તેમાં ધીરજ જોઈએ. ધીરજ રાખે તો સમ્યગ્દર્શનની પ્રાપ્તિ થાય છે. આત્મા કેમ પ્રાપ્ત થાય? કેમ કરું? હજુ કેમ પ્રગટ થતો નથી? એવી બધી આકુળતા થાય તે એક જાતનો પરીષહ છે. તેમાં દર્શનમોહનું નિમિત્ત છે અને કાર્ય ન થવામાં ઉપાદાનકારણ પોતાનું છે.

* રુચિવાળા જીવને દેવ–શાસ્ત્ર–ગુરુ વચ્ચે આવ્યા વગર રહેતા નથી. મને મારું સ્વરૂપ કેમ બોળખાય, ગુરુ મને શું માર્ગ બતાવે છે, ગુરુએ શું કહ્યું છે, એવા વિચારો તેને આવ્યા વગર રહેતા નથી. પણ તેથી તેને વ્યવહારનો પક્ષ આવી જાય છે તેમ નથી. તેને ભાવના રહે છે તેથી ભક્તિ આવ્યા વગર રહેતી નથી. ગુરુ એમ કહે છે કે તું તારા શુદ્ધાત્માને બોળખ, બધા શુભભાવથી તારો શુદ્ધાત્મા જુદો છે. છતાં જિજ્ઞાસુને શુભભાવ આવ્યા વગર રહેતા નથી, પણ તેમાં વ્યવહારનો પક્ષ આવી જતો નથી. તે જીવ વ્યવહારથી લાભ માને, તેમાં સર્વસ્વ માને, તેનાથી મને મોક્ષ મળશે તેમ માને તો તેમાં વ્યવહારનો પક્ષ આવે છે. બાકી જે શુભભાવ આવે તેમાં વ્યવહારનો પક્ષ આવતો નથી. શુભભાવ આવે છે તેની સાથે જિજ્ઞાસુની શ્રદ્ધા એવી થઈ જતી નથી કે આ શુભભાવથી મને લાભ છે. જિજ્ઞાસુની શ્રદ્ધા અને રુચિ તેમાં ભેગાં ભળી જતાં નથી.

* પહેલાં બુદ્ધિપૂર્વક નિર્ણય થાય છે. તેને અંતરમાંથી એવી શ્રદ્ધા (–વિશ્વાસ) આવી જાય છે કે આ હું જ્ઞાયક છું અને આ જ્ઞાયકને ગ્રહણ કરી તેમાં તીવ્રતા–ઉગ્રતા કરવાથી અવશ્ય આગળ જવાશે એવો નિર્ણય તેને આવી જાય છે. જ્ઞાયકના મૂળમાંથી સ્વભાવ ગ્રહણ થાય છે કે જ્ઞાયક આ જ છે, આ વિભાવ છે; આ પર છે, આ સ્વભાવ છે અને તે સ્વભાવને ગ્રહણ કરવાથી અંતરમાંથી શાંતિ અને આનંદ આવશે. આ જ્ઞાયકને જ ગ્રહણ કરવાનો છે, તેના પુરુષાર્થને ઉગ્ર કરવાથી અવશ્ય આમાંથી સ્વાનુભૂતિ પ્રગટ થશે એવો જોરદાર નિર્ણય પ્રથમ હોય છે અને સ્વાનુભૂતિ પછી ભેદજ્ઞાનની ધારા સહજ વર્તે છે. પહેલાં નિર્ણય હોય છે, પણ ભેદજ્ઞાનની સહજ ધારા હોતી નથી. તેને જ્ઞાયક ગ્રહણ થાય અને છૂટી પણ જાય, પુરુષાર્થની એવી તીવ્રતા–મંદતા થયા કરે. પણ નિર્ણય જોરદાર હોય છે કે આવી જાતનો પુરુષાર્થ કરવાથી—આ જ્ઞાયકની ઉગ્રતા કરવાથી—અવશ્ય માર્ગે જવાશે.

* અનંત પરાવર્તન કર્યાં તોપણ દૃષ્ટિ ફેરવતાં ન આવડી. શુભભાવની રુચિમાં કયાંક ને કયાંક અટવાઈ જાય છે. શુભથી લાભ થાય એમ ઊંડી ઊંડી રુચિના રસને લઈને કોઈ ક્રિયાના વિકલ્પના રસમાં રોકાઈ જાય છે. પ્રવૃત્તિ વગર કેમ રહેવાય? એમ કયાંક ને કયાંક રુચિમાં અટકી જાય છે, પણ અંતરમાં દૃષ્ટિ ફેરવતો નથી.

* મહિમા અર્થાત્ આત્માની અદ્‌ભુતતા લગની ચાહિયે, આશ્ચર્ય લગના ચાહિયે કિ યહ કોઈ અદ્‌ભુત તત્ત્વ હૈ. મેરી આત્મા કોઈ સામાન્ય નહીં હૈ, સિદ્ધભગવાન જૈસી હૈ. ઔર સબ લોક ઊપર તિરતા હૈ ઐસા મૈં અદ્‌ભુત હૂં. જહાં રુચિ લગે, ઉપયોગ વહાં હી લગે. ભગવાનકી જિસકો મહિમા હોતી હૈ કિ ભગવાન વીતરાગ સ્વરૂપ હૈ ઉસકો મંદિરમેં ભગવાનકા દર્શન કરતે સમય ભગવાનકી પ્રતિમાકો દેખકર આશ્ચર્ય લગતા હૈ કિ કૈસા ભગવાન! ઠીક વૈસે હી ચૈતન્યભગવાનકા આશ્ચર્ય લગના ચાહિયે કિ વીતરાગ આત્મા ઐસી હી હૈ ફિર વહ છૂટે નહિ. આત્માકી મહિમા લગે તો ઉસકો દેખનેકે લિયે ઉપયોગ બાર બાર વહાં હી જાય, લેકિન મહિમા ન લગે તો મૈં જ્ઞાનસ્વરૂપ હૂં ઐસા છૂટ જાતા હૈ.

* બધાંને એક જ કરવાનું છે–ન્યારા થવાનો પ્રયત્ન કરવો. ન્યારાની રુચિ હોય તો ન્યારા થવાનો પ્રયત્ન કરવો. ન્યારો જે આત્મા છે તેમાં જ્ઞાન આનંદ છે. પર સાથે એકતાબુદ્ધિ હોય તો ન્યારા થવાની રુચિ કરવી, ન્યારા થવાનો પ્રયત્ન કરવો. આ એક જ કરવાનું છે. પોતે જ એકત્વબુદ્ધિ કરી રહ્યો છે ને ન્યારો પણ પોતે જ થઈ શકે છે. જન્મ–મરણ કરનારો પોતે જ છે, ને મોક્ષ જનારો પણ પોતે જ છે. પોતે સ્વતંત્ર છે. અનાદિના બહારના અભ્યાસમાં પોતે કયાંક ને કયાંક રોકાઈ ગયો છે, જો ચૈતન્યનો ગાઢ અભ્યાસ કરે તો છૂટા પડયા વગર રહેતો નથી.

* ગુરુદેવે દેશના આપી અને જ્ઞાયકના જે સંસ્કાર પડયા તે અંદરથી છૂટતા નથી. પોતાની ભાવના હોય અને તે તરફ પોતાની પરિણતિ જતી હોય–તેને ઇચ્છતો હોય–તો તે પ્રગટ થયા વગર રહે નહિ. પોતે જ છે, કોઈ બીજો નથી. પરદ્રવ્યની ઇચ્છા હોય તો તે પોતાના હાથની વાત નથી, પણ આ તો સ્વદ્રવ્ય પોતે જ છે. પોતે જ સ્વદ્રવ્યને ઇચ્છતો હોય તો તે પ્રગટ થયા વગર રહે જ નહિ. એક શુભભાવ આવે તેનાં એવાં પુણ્ય બંધાય છે કે તેનાથી જે પર છે–બહાર છે એવા દેવ–શાસ્ત્ર–ગુરુ પણ મળી આવે છે. તો પછી અંતરની સાચી ભાવના હોય તો જ્ઞાયકદેવ કેમ મળી ન આવે!!

* મુમુક્ષુની ભૂમિકામાં અંદર આત્માર્થનું પ્રયોજન મુખ્ય હોય છે. આત્માર્થીને ન શોભે એવી જાતના–મર્યાદા તોડીને જે–વિચારો થાય તેવા આત્માર્થીને હોય નહિ, તેવાં કાર્યો પણ આત્માર્થીને હોય નહિ. જેમાં આત્માર્થતાનું પોષણ થાય, આત્માર્થતા મુખ્ય રહે તેવા ભાવો આત્માર્થીને હોય છે. પોતાની આત્માર્થતાની મર્યાદા જેમાં તૂટી જાય તેવા ભાવ આત્માર્થીને હોતા નથી. પોતાનાં પરિણામ કઈ જાતનાં છે તે વિચારીને, તેમાં કચાશ હોય તો પોતે પોતાની પાત્રતા વધારવી. મુખ્ય પ્રયોજન તો આત્માર્થતાનું છે. આત્માર્થતાને કયાંય નુકસાન પહોંચે તેવા મર્યાદા રહિતનાં પરિણામ આત્માર્થીનાં હોય નહિ.

* ભેદ ઉપરથી દૃષ્ટિ ઉઠાવીને એક અભેદને ગ્રહણ કરવાનો છે.

એક અભેદને ગ્રહણ કરતાં ભેદનું જ્ઞાન વચ્ચે આવી જાય છે, પણ ભેદ ઉપર તેને દૃષ્ટિ રાખવાની નથી. બીજું બધું જ્ઞાન કર અને દૃષ્ટિ અભેદ ઉપર કર. દૃષ્ટિ તેમાં સ્થાપ્યા પછી તેમાંથી શુદ્ધ પર્યાયો સ્વયં પ્રગટ થશે. પહેલાં તું યથાર્થ નિશ્ચય કર કે જ્ઞાનસ્વરૂપ આત્મા તે જ હું છું. યથાર્થ દૃષ્ટિ પ્રગટ કર, દૃષ્ટિ જ મુખ્ય છે. દૃષ્ટિ એક અભેદ આત્મા ઉપર કર.

* જેને ગુરુદેવે અને શાસ્ત્રોએ જ્ઞાયક કહ્યો છે તે આ જ્ઞાયક જ હું છું, બીજું કાંઈ હું છું જ નહિ.—આમ જેને અંતરમાંથી સહજપણે ગ્રહણ થાય છે તેનું હૃદય જ–તેનો આત્મા જ–નિઃશંકપણે ને સહજપણે અંદરથી કહેતો હોય છે કે આ જ માર્ગ છે, બીજો કોઈ માર્ગ છે જ નહિ. તેને કોઈને પૂછવા જવું પડતું નથી. પણ તેનું હૃદય જ સહજપણે કહેતું હોય છે કે આ જ જ્ઞાયક છે, આ જ સ્વાનુભૂતિ છે અને આ જ ભગવાને અને ગુરુએ કીધેલો માર્ગ છે આમ તેને અંતરમાંથી સહજપણે આવે છે, તેને કોઈને પૂછીને નક્કી કરવું પડે એવું હોતું નથી. અંદરથી તેની દૃઢતા જુદી જાતની આવે છે.

* સમ્યગ્દર્શનની પ્રાપ્તિ ન થઈ હોય, છતાં જે ચૈતન્યની ઊંડી ભાવના હોય અને પોતાને યથાર્થ લગની ઊંડાણથી લાગી હોય તો, જીવ ગમે ત્યાં જાય તોપણ, પુરુષાર્થ થઈ શકે તેવો અવકાશ રહે છે. પરંતુ જો ઊંડા સંસ્કાર ન હોય તો તે ભૂંસાઈ જાય છે. ઊંડા સંસ્કાર અને તીવ્ર ભાવના હોય કે મારે આત્મા જ જોઈએ છે તો જીવ ગમે ત્યાં જાય તોપણ, પુરુષાર્થ પ્રગટ કરવાનો અવકાશ રહે છે.

* મુમુક્ષુને પહેલાં તો માત્ર નિર્ણય હોય છે, સહજ ધારા હોતી નથી, પણ નિર્ણય એવો હોય છે કે આ જ્ઞાયકને ગ્રહણ કરવાથી અને તેની ઉગ્રતા કરવાથી અર્થાત્ ભેદજ્ઞાન કરવાથી અવશ્ય સ્વાનુભૂતિ થશે. તેની ભેદજ્ઞાનધારા ટકતી નથી કારણ કે સહજ નથી, છતાં તેની ઉગ્રતા કરતાં કરતાં સ્વાનુભૂતિ થશે એવો નિર્ણય છે.

* ગુરુદેવે જે વચનો કહ્યાં, ગુરુદેવે જે ઉપદેશ આપ્યો–તેનો તું અંદરમાં પ્રયોગ કરી અંદર ઉતાર. ગુરુદેવ જે ઉપદેશ આપી માર્ગ

બતાવે છે, ગુરુદેવે જે આજ્ઞા કરી છે—તેનો તું અંદર પ્રયોગ કરીને તું તારા પુરુષાર્થમાં ઉતારી દે, તો તને પરિણતિ પ્રગટ થશે. ગુરુદેવ જે કહે છે તે માત્ર સાંભળી લેવું એમ નહિ, પણ અંતરમાં પ્રયોગ કર. ગુરુદેવે એમ કહ્યું છે કે તું છૂટો શુદ્ધાત્મા છો, શુભાશુભ ભાવથી ન્યારો અંદર ચૈતન્ય છે.—એમ જે બતાવ્યું છે તે પ્રમાણે પ્રયોગ કર, પુરુષાર્થ કર. તેને તું તારી પરિણતિમાં ઉતાર.

* ધીરજથી કરવાનું છે. ન થાય તો મૂંઝાવું નહિ. જ્ઞાયકની ભાવના, જ્ઞાયકનું વારંવાર રટણ, ને જ્ઞાયકના વિચાર કરવા પણ મૂંઝાવું નહિ. તેમાં ઉતાવળ કરીને કાંઈ બીજું કરવાનો અર્થ નથી. અનાદિનો એકત્વનો અભ્યાસ છે એટલે અઘરું લાગે છે પણ સ્વભાવ તો પોતાનો જ છે તેથી અઘરું નથી, એકત્વબુદ્ધિને લઈને અઘરું થઈ પડ્યું છે.

* આત્માને જ્ઞાનમાં લીધો, પણ આત્માની યથાર્થ મહિમા અંતરમાંથી આવવી જોઈએ. સમજણની સાથે વિરક્તિ પણ જોઈએ, તો રુચિ પલટાય. તેને પર તરફથી વિરક્તિ આવવી જોઈએ કે બહારમાં કાંઈ નથી, આત્મામાં જ બધું છે. નિરાળાપણું આવવું જોઈએ કે બહારમાં ક્યાંય અટકવા જેવું નથી, ક્યાંય સુખ નથી તેનો નિર્ણય એવો દૃઢ હોવો જોઈએ કે રુચિ પલટો ખાય. જ્ઞાનમાં—સમજણમાં વસ્તુ આવવી જોઈએ પણ એકલી સમજણ નહિ, સમજણ સાથે વિરક્તિ, મહિમા વગેરે બધું અંદરમાં હોય તો રુચિ પલટો ખાય.

* બહારમાં સર્વસ્વ નથી, જ્ઞાયકમાં જ બધું છે તેમ પોતે દૃઢતા કરવી. ભલે પ્રથમ બુદ્ધિપૂર્વક વિચાર કરીને દૃઢતા કરે, પણ અંદરથી પલટો આવામાં વિશેષ તૈયારી થવી જોઈએ તો પરિણતિ પલટો ખાય. બુદ્ધિમાં દૃઢતા આવે, પણ પરિણતિ જ્યાં સુધી પલટો ખાતી નથી ત્યાં સુધી કચાશ છે. પરિણતિ પરના એકત્વ તરફ ઢળી રહી છે, તે પોતાની કચાશ છે. બુદ્ધિમાં નિર્ણય કરે કે મહિમાવંત જ્ઞાયક આત્મા છે, સુખ પણ આમાં છે, બહારમાં સુખ નથી.—આમ નિર્ણય સુધી પોતે આવે છે, પણ પરિણતિ પલટો ખાતી નથી, તે કચાશ છે. વારંવાર જ્ઞાયક તરફ પરિણતિ રહ્યા કરે તો પલટો ખાય, પરંતુ જ્ઞાયક તરફ પરિણતિ

ટકે કયારે ? કે પોતા તરફ રહેવાની જરૂરિયાત લાગે તો જ્ઞાયક તરફ પરિણતિ ટકે.

* અનાદિનો અભ્યાસ છે એટલે તેને વારંવાર એકતાબુદ્ધિ થઈ જાય છે. તે એકતાબુદ્ધિમાંથી છૂટા પડવા પ્રથમ વિકલ્પરૂપે આ જુદો —આ જુદો તેમ કર્યા કરે તો તે પાછળથી અભ્યાસરૂપે થાય છે. (આમ અભ્યાસ થતાં) જે સહજધારા પ્રગટ થાય તો તેની પાછળ નિર્વિકલ્પ દશાની પ્રાપ્તિ થાય છે. તેણે દ્રવ્ય પર દૃષ્ટિ કરી જ્ઞાતાધારાની ઉગ્રતા કરવી કે હું "જ્ઞાયક છું"..."જ્ઞાયક છું"..."જ્ઞાયક છું." જે જે વિકલ્પ આવે તે કાળે પણ હું જ્ઞાયક છું એમ પોતાના અસ્તિત્વને ગ્રહણ કરે તો સહજરૂપે તેને ભેદજ્ઞાન થાય. નિર્વિકલ્પ દશા પ્રાપ્ત કરવાનો આ એક જ માર્ગ છે. ભેદજ્ઞાનની ધારાની ઉગ્રતા થતાં જ્ઞાતાધારાની ઉગ્રતા થવાથી નિર્વિકલ્પ દશાની પ્રાપ્તિ થાય છે. કોઈને પુરુષાર્થમાં મંદતા રહી જાય તો નિર્વિકલ્પ દશા થતાં વાર લાગે છે અને કોઈને સહજધારા થઈને અંતર્મુહૂર્તમાં નિર્વિકલ્પ દશા થઈ જાય તે જુદી વાત છે. ઘણાને તો અભ્યાસ કરતાં કરતાં થાય છે.

* આ જ મારું ઉપાદેય તત્ત્વ છે. તેમાં આનંદ છે, અનંત શક્તિ ભરેલી છે અર્થાત્ તેમાં વિભૂતિ ભરેલી છે—તેમ પહેલાં પાકો નિર્ણય થઈ જાય. ભલે અનુભવ નથી તોપણ પ્રથમ નિર્ણય થાય છે.

* રુચિપૂર્વક વાતો સાંભળે છે તે 'ભાવિ નિર્વાણ ભાજનમ્'. આ વાત અંતરથી રુચિપૂર્વક સાંભળે છે તેની પરિણતિ પલટો ખાધા વગર રહેવાની જ નથી અને તે 'ભાવિ'—ભવિષ્યમાં નિર્વાણનું ભાજન થાય છે. પોતે પુરુષાર્થ કરીને પલટો ખાવાના છે. જે જિજ્ઞાસુ હોય તેને એમ આવે છે કે મારી પરિણતિ કેવી રીતે પલટો ખાય, એમ તેને પોતાને પુરુષાર્થ કરવાની ભાવના રહે છે.

* જેને આત્મા તરફ રુચિ હોય તે અભવિ ન હોય. ગુરુદેવે આટલું સમજાવ્યું કે શુભાશુભ ભાવ આત્માનો સ્વભાવ નથી. તે અંતરથી જેને બેસે અને જેને આત્માની રુચિ લાગે તો તે અભવિ ન હોય.

* સ્વભાવનું ગ્રહણ થતું નથી એટલે દુઃખ થાય પણ તે ભાવનારૂપે હોવું જોઈએ, આકુળતારૂપે નહિ. કષાય ગમે નહિ, શુભાશુભમાં કષાય ચેન પડે નહિ, તો અંદર પોતાને ગ્રહણ કરે. પણ ગભરામણ થઈ જાય એમ નહિ. ભાવના એમ હોય કે કષાય ચેન નથી પડતું, સ્વભાવને ગ્રહણ કરી લઉં. દુઃખની પાછળ એમ આવવું જોઈએ કે સ્વભાવ ગ્રહણ કરું. દુઃખ દુઃખરૂપ રહી જાય તો કારણ ન બને. દુઃખમાંથી સ્વભાવ ગ્રહણ કરવા તરફ પરિણતિ જાય તો કારણ બને. પ્રયત્ન કરવો, આકુળતા થવા ન દેવી. જ્ઞાન-આનંદસ્વરૂપ આત્મા છે તેની શ્રદ્ધા કરવી, તેનું જ્ઞાન કરવું ને તેમાં લીનતા કરવી. બસ આ કરવાનું છે.

* જ્ઞાનની પર્યાય ભલે જણાય, પણ જ્ઞાનસ્વભાવ ગ્રહણ કરવાનો પ્રયત્ન કરવો, પર્યાય ગ્રહણ કરવાનો પ્રયત્ન ન કરવો, પણ જ્ઞાયક ગ્રહણ કરવાનો પ્રયત્ન કરવો. જે અંશ દેખાય છે તે અંશ ગ્રહણ કરવાનો પ્રયત્ન ન કરવો. જે આ ક્ષણે ક્ષણે દેખાય તે હું એમ પ્રયત્ન ન કરવો. પરંતુ જાણનારની શક્તિ ધરાવનારો કોણ છે? તે દ્રવ્યને ગ્રહણ કરવાનો પ્રયત્ન કરવો. આ જાણ્યું, આ જાણ્યું, એમ પર્યાયને ગ્રહણ કરવાનો પ્રયત્ન નહિ કરતાં, અખંડ જ્ઞાન ગ્રહણ કરવાનો પ્રયત્ન કરવો. તેના લક્ષણથી જ્ઞાયક ગ્રહણ થાય છે. પર્યાય ગ્રાહકરૂપે વચ્ચે આવે છે.

* અંતરમાં જ્ઞાયકદેવ પ્રગટ ન થાય ત્યાં સુધી આત્માર્થીને સંતોષ થતો નથી, પણ શાંતિ રાખીને પ્રયત્ન કરવો. જ્ઞાયકદેવને ગ્રહણ કરવા માટે અંતરમાંથી તેનો અભ્યાસ વારંવાર કરવો, મૂંઝાઈ ન જવું. એકત્વબુદ્ધિ તોડવાનો પ્રયત્ન શાંતિ રાખીને કરવો. પ્રયત્ન તો પોતાને જ વારંવાર કરવાનો છે. પોતાની ભૂલે પોતે વિભાવમાં દોડ્યો જાય છે, પોતે પુરુષાર્થ કરે તો પોતા તરફ આવે છે. માટે વારંવાર ઊંડા ઊતરીને સ્વભાને ગ્રહણ કરવાનો પ્રયત્ન કરવો. ચૈતન્યનો વારંવાર અભ્યાસ કરે તો સહજ થઈ જાય અને જ્ઞાયક પ્રગટ થયા વગર રહે નહિ. સમજપૂર્વક વારંવાર કરે તેને પછી સહજ થઈ જાય છે. શરૂઆતની ભૂમિકા દુષ્કર છે.

* જ્ઞાયકદેવની મહિમા આવ્યા વગર મુક્તિનો માર્ગ પ્રગટ થતો નથી. તેને ઓળખીને, શ્રદ્ધા કરીને તેની લીનતા કરવાથી સ્વાનુભૂતિ પ્રગટ થાય છે. આ માટે બીજેથી રાગ તૂટીને વિરક્તિ આવે તો જ અંતરમાં આવી શકે છે.

* રુચિ કરવી પોતાના હાથની વાત છે. રુચિ કોઈ કરાવી દેતું નથી. ગુરુદેવ માર્ગ બતાવે કે ચૈતન્ય આ છે. સુખ આત્મામાં છે, બહાર નથી. ગુરુદેવ કહે છે કે અમે તને બતાવીએ છીએ કે આત્મા અનુપમ છે. તેની રુચિ તું કર. આ દુઃખ છે, આ સુખ છે. જો તારે સુખ જોઈતું હોય તો આત્માની રુચિ કર અને તારે પરિભ્રમણ કરવું હોય ને રુચિ ન કરવી હોય તો તે પણ તારા હાથની વાત છે. તારે જો આત્મામાંથી સુખ પ્રગટ કરવું હોય તો તેની રુચિ કર. સમજણપૂર્વક તે માર્ગે રુચિ કરીને જા, તો તને માર્ગ સુગમ-સરળ થશે. રુચિ સાથે સમજણ ભેગી આવે છે. સમજણપૂર્વક રુચિ કર.

* ગુરુદેવની વાણી પાછળ અપૂર્વતા હતી. તેઓ આત્માની અપૂર્વતા, આત્માનો ચમત્કાર, આત્માની મહિમા બતાવતા હતા. તે વાતને પોતે અંતરમાં પોતાના સ્વભાવ સાથે મેળવીને, મને નથી દેખાતો તોપણ આત્મા મહિમારૂપ છે એમ નક્કી કરવું. પોતે વિચાર કરીને તેમ જ શાસ્ત્ર દ્વારા, ગુરુની વાણી દ્વારા ને યુક્તિથી અંતર ચૈતન્યનો સ્વભાવ ઓળખીને નક્કી કરે. જે સ્વભાવ હોય તે અમર્યાદિત હોય, વળી જે આનંદને ઇચ્છી રહ્યો છે તે તત્ત્વમાં અનંત ને અપૂર્વ આનંદ ભરેલો હોવો જોઈએ તથા આનંદ કોઈ બીજાના આશ્રયે ન થાય-સ્વયંથી થાય. આમ અંતરમાં પોતે મેળવીને નક્કી કરે, મહિમા લાવે ને તે બાજુનો પુરુષાર્થ કરે તે આત્માનું માહાત્મ્ય લાવવાનો ઉપાય છે.

* સાચો જિજ્ઞાસુ હોય તેને મંદ કષાયની શાંતિ હોય તોપણ અંદર સંતોષ ન આવે. અંદરમાંથી જે આકુળતા છૂટવી જોઈએ તે છૂટી નથી ને અંદરમાં કાંઈ ભાસતું નથી. તેથી સાચો આત્માર્થી હોય તે છેતરાય નહીં. તેને તો મારી હજી કાંઈ ભૂલ થાય છે તેમ થયા કરે.

મુક્તિના માર્ગની જે વાત આચાર્યો, મહાપુરુષો જ્ઞાનીઓ તથા ગુરુદેવ કરે છે અને શાસ્ત્રમાં આવે છે એવી જાતનું અંદરમાં લાગતું નથી. તેથી તેને સંતોષ ન આવે. પોતાને અનુભવ નથી, પણ શાસ્ત્રમાં વાંચ્યું હોય ને ગુરુ પાસે સ્વાનુભૂતિની અને ભેદજ્ઞાનની બધી વાતો સાંભળી હોય તે ઉપરથી અંતરમાંથી તેવી જાતનો ઉલ્લાસ કે શાંતિ નથી અથવા તો માર્ગ આ જ છે તેવી જાતનો જોરદાર નિર્ણય આવવો જોઈએ તે આવતો નથી માટે મારી કાંઈક ભૂલ છે એમ ભેદ પાડી શકે છે. સાચો જિજ્ઞાસુ–આત્માર્થી હોય તે થોડા પુરુષાર્થમાં અટકી ન જાય. તેને એમ થાય કે મંદ કષાયમાં અટકી જવાથી મારી ભૂલ થાય છે, તેને ખટક રહ્યા જ કરે છે, એટલે તે અટકે જ નહીં, બાકી જેને થોડામાં માની લેવું હોય અથવા મેં ઝટ કરી લીધું ને હવે મને થઈ ગયું એવી કલ્પના કરવી હોય તે સંતોષાઈ જાય છે. જે ખરો શોધક છે કે મારે આત્માનું જ કરવું છે, આત્માનું જ પ્રયોજન છે તે કોઈને દેખાડવા માટે કે કોઈને ખોટી રીતે મનાવવા માટે કરતો નથી. મારે મારા આત્માને ખાતર કરવાનું છે, આ અનંતકાળનું પરિભ્રમણ કેમ ટળે! અંદરમાંથી સુખ કેમ આવે અને આ દુઃખ કેમ ટળે? અનુપમ આત્મા કેમ મળે? તેમ ખરી ખટક લાગી હોય તે સંતોષાતો નથી. પરંતુ જેને મારે બહારમાં કાંઈક કરી બતાવવું છે એવો હેતુ અંદર હોય તે સંતોષાઈ જાય છે. આકુળતા હોય ને જલદી પુરુષાર્થ કરી લઉં એવી બધી અધીરજ હોય તે સંતોષાઈ જાય છે. છેતરાઈ જવાના ઘણા રસ્તા છે.

* પોતાને અંદર જ્ઞાયકની પરિણતિ પ્રગટ થઈ હોય તો તે કાળે જ્ઞાતા–દ્રષ્ટાપણું રહે છે. હજી જેને જ્ઞાતાપણું પ્રગટ જ થયું નથી તેને તો જ્ઞાતા–દ્રષ્ટાપણું રાખવું મુશ્કેલ પડે છે. જ્ઞાયકને ઓળખી ભેદજ્ઞાન કરી જ્ઞાતાની—ભેદજ્ઞાનની પરિણતિ પ્રગટ કરી હોય તો દરેક શુભભાવ અને અશુભભાવમાં જ્ઞાતાપણું સહજપણે રહે છે. ક્ષણે ક્ષણે હું જ્ઞાયક છું, જ્ઞાયક છું એમ સહજપણે જ્ઞાતાના અસ્તિત્વ તરફની પરિણતિ રહ્યા જ કરે છે. શ્રુતના ચિંતવનના કાળે, કે શાસ્ત્ર–અભ્યાસ વખતે જ્ઞાતાધારા જુદી ને જુદી રહે છે. જેને એકત્વબુદ્ધિ છે, જિજ્ઞાસુની

ભૂમિકા છે તેને જ્ઞાતાપણું હોતું નથી. તેને માત્ર ભાવના રહે છે કે હું જ્ઞાયક છું, પણ પરિણતિ પ્રગટ કરવાની બાકી છે.

* જેટલું આ જ્ઞાન છે તેટલો આ આત્મા છે. બાકી જે દેખાય છે તે બધો વિભાવ છે. એક જ્ઞાનલક્ષણ આત્માને તું ઓળખી લે, એક જ્ઞાયકને ઓળખી લે. તેના ઉપર દૃષ્ટિ કર. ગુણ-ગુણી અભેદ છે તેના ઉપર દૃષ્ટિ સ્થાપી દે, તેમાં સંતોષ કર, તેમાં રુચિ કર, તેનાથી તૃપ્ત થા. તેમાં જ સર્વસ્વ છે, બહાર કંઈ નથી તેના ઉપર દૃષ્ટિ સ્થાપીને તેનું જ્ઞાન કર, તેની પરિણતિ કર તેમાંથી સંતોષ મળશે, તેમાંથી તૃપ્તિ આવશે ને તેમાંથી જ અપૂર્વ સુખ પ્રગટ થશે. ભગવાન-સ્વરૂપ આત્મામાં જ બધું ભરેલું છે. —જ્ઞાયકમાં જ બધું ભર્યું પડ્યું છે.

* મુનિને રોગ થયો. દેવે કહ્યું, તમારો રોગ મટાડી દઉં. તો મુનિરાજ કહે કે જે ઉદય આવવાનો હોય તે ભલે આવે. સનતકુમાર ચક્રવર્તી મુનિદશામાં આત્માની સાધના કરતા હતા ત્યારે તેમની જેવાને પણ રોગ આવ્યો હતો, તો, આ પંચમકાળના જીવો તો શું હિસાબમાં? ઉદય આવે તેનો કોઈ ઉપાય નથી. એક જ ભાવના રાખવી કે એક આત્મા જ જોઈએ છે. જન્મ-મરણ કરતાં કરતાં અનંત ભવ કર્યા. હવે ભવનો અભાવ થાય એવી ભાવના કરવી. ચોથા કાળમાં પણ રોગ આવતા હતા. માટે ઉદય સામું જોવાનું છોડી દઈને પોતાના આત્માની સાધના કરી લેવી.

* તારી વિભાવ પરિણતિ થાય છે તે વિભાવ તરફ દૃષ્ટિ નહિ દેતાં, તું છૂટો છે તેને ગ્રહણ કર. પર્યાયમાં જે વિભાવ પરિણતિ થાય છે તે પર્યાયને ગૌણ કરીને દ્રવ્ય તરીકે હું છૂટો જ છું એમ જો. કરોળિયો કરોળિયા તરીકે છૂટો જ છે, તેમ દ્રવ્ય તરીકે તું છૂટો જ છે માટે દ્રવ્યને ગ્રહણ કરી લે. પર્યાયમાં વિભાવ પરિણતિ થાય છે પણ તેનાથી દ્રવ્ય ન્યારું છે. તું મુક્ત જ છો, બંધાયો નથી. તેથી મુક્તને ગ્રહણ કરી લે. તેં અનાદિકાળથી ગમે તેટલા ભવ કર્યા, તને ગમે તેટલા વિભાવો થયા, પણ તું દ્રવ્ય તરીકે છૂટો—શુદ્ધાત્મા જ છે. માટે તું તેને ગ્રહણ કર. દ્રવ્યદૃષ્ટિથી તેના તરફ જો તો તું છૂટો જ છો.

* પોતાનો સ્વભાવ સમીપ છે. બહાર ગોતવા જવું પડે તેમ નથી. પરાધીન નથી. કોઈ આપે તો થાય એવું પણ નથી. પોતાની આગળ છે પણ પોતાના પુરુષાર્થની ખામીને લઈને થતું નથી. દૃષ્ટિ એટલી બધી બહાર થઈ ગઈ છે કે અંતરમાં જઈ શકતો નથી અને સ્થૂળતામાં ચાલ્યો જાય છે.

* આટલું કરવા છતાં પણ પોતે અટકે છે કેમકે રુચિ ત્યાં ને ત્યાં છે. જેટલી જોઈએ તેટલી અંદર તીવ્રતા નથી, અંતરમાં પાછો વળતો નથી, અંતરની મહિમા આવતી નથી; પોતાને ગ્રહણ કરતો નથી ને વિરક્તિ આવતી નથી; જેમ કોઈ સૂતો હોય ને જાગૃત થવાનો નિર્ણય કર્યો હોય, પણ જાગું છું....જાગું છું એમ કર્યા કરે તોપણ પ્રમાદને લઈને જાગતો નથી–ઊઠતો નથી તેમ જેટલું કારણ આપવું જોઈએ તેટલું આપતો નથી, જેટલી તીવ્રતા જોઈએ તેટલી કરતો નથી, જ્ઞાન–વિરક્તિ–મહિમા કરતો નથી તે કયાંક અટકે છે. અંતરમાંથી તાલાવેલી લાગવી જોઈએ કે પોતે કયાંય ન અટકતાં પોતામાં ચાલ્યો જાય. તેટલી અંદરથી લગની લાગવી જોઈએ.

[રાજા વજ્રજંઘની કથા....પેઈજ નં. ૨૬થી ચાલુ]

સુખનો અનુભવ કરતા રહેશે. આ શ્રીમતીનો જીવ પણ તમારા તીર્થમાં દાનતીર્થની પ્રવૃત્તિ ચલાવવાવાળા શ્રેયાંસ રાજા થશે અને તે જ ભવમાં તમારા ગણધર થઈને ઉત્કૃષ્ટ કલ્યાણ એટલે કે મોક્ષને પ્રાપ્ત કરશે એમાં કોઈ સંદેહ નથી.

આ રીતે ચારણઋદ્ધિધારી મુનિરાજના વચનો સાંભળીને રાજા વજ્રજંઘનું શરીર હર્ષથી રોમાંચિત થઈ ગયું જેથી લાગતું હતું કે પ્રેમનાં અંકુરોથી વ્યાપ્ત જ થઈ ગયું હોય. તે પછી રાજા વજ્રજંઘ, રાણી શ્રીમતી અને સિંહ, વાંદર, નોળીયો અને ભૂંડ મૃત્યુ પામી ભોગભૂમિમાં જન્મે છે તે ચિત્ર સોનગઢ જિનમંદિરના દરવાજા ઉપર સુંદર કોતરાયેલ છે.

પાપભાવોથી તિર્યંચ થયેલા જીવો મુનિરાજને આહારદાનની માત્ર હર્ષથી અનુમોદના કરવાથી પુણ્યબંધવડે ભોગભૂમિમાં ઉપજે છે અને ત્યાં સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત કરી, શ્રી ઋષભદેવના જીવની સાથે સાથે આઠ ભવો સુધી રહીને ગણધરાદિ થઈ મોક્ષ પ્રાપ્ત કરે છે. પરમ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી જે ફરમાવે છે કે કાલનો કઠિયારો આજે મોક્ષ પામે—એ દ્રવ્યસ્વભાવની અચિંત્યતા આ કથાથી સમજી શકાય છે. *

卐 રાજા વજ્રજંઘની કથા 卐

[મહાપુરાણમાંથી]

એક વખત રાજા વજ્રજંઘને વનમાં મુનિરાજના આહારદાનનો લાભ મળતાં પોતાના કારપાળના કહેવાથી ખબર પડી કે આ બન્ને મુનિઓ તેમના જ અંતિમ પુત્રો હતા. તેથી રાજા વજ્રજંઘ રાણી શ્રીમતીની સાથે સાથે ખૂબ જ પ્રેમથી મુનિ પાસે વનમાં ગયા અને પુણ્યપ્રાપ્તિની ઇચ્છાથી સદ્‌ગૃહસ્થોનો ધર્મ સાંભળવા લાગ્યા. દાન, પૂજા, શીલ અને પોષધ આદિ ધર્મોનું વિસ્તૃત સ્વરૂપ સાંભળ્યા પછી વજ્રજંઘે તેમને પોતાનો તથા શ્રીમતીનો પૂર્વભવ પૂછ્યો. તેમાંથી દમધર નામના મુનિએ પોતાના દાંતોનાં કિરણોથી દિશાઓમાં પ્રકાશ ફેલાવતા તે બન્નેનો પૂર્વભવ કહેવા લાગ્યા—

હે રાજન્! તું આ જન્મથી ચોથા જન્મમાં જમ્બુદ્વીપના વિદેહક્ષેત્રમાં આવેલાં ગંધિલાદેશના સિંહપુર નગરમાં રાજા શ્રીષેણ અને અતિશય મનોહર સુંદરી નામની રાણીનો મોટો પુત્ર હતો. ત્યાં તેં વિરક્ત થઈને જૈનેશ્વરી દીક્ષા ધારણ કરી હતી. પરંતુ સંયમ પ્રગટ કરી નહિ શક્યો અને વિદ્યાધર રાજાઓના ભોગોમાં ચિત્ત લગાવીને મૃત્યુ પામ્યો જેનાથી ગંધિલાદેશના વિજ્યાર્ધ પર્વતની ઉત્તર શ્રેણીપર અલકા નામની નગરીમાં મહાબલ થયો. ત્યાં તે મનપસંદ ભોગોનો અનુભવ કર્યો પછી સ્વયંબુદ્ધ મંત્રીના ઉપદેશથી આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી તેં જિનપૂજા કરી સમાધિમરણથી શરીર છોડી સ્વર્ગમાં લલિતાંગદેવ થયો. ત્યાંથી ચ્યુત થઈને હવે વજ્રજંઘ નામનો રાજા થયો છે.

આ શ્રીમતી પણ પહેલાં એક ભવમાં ધાતકીખંડદ્વીપમાં પૂર્વ મેરુથી પશ્ચિમ તરફ ગંધિલાદેશના પલાલપર્વત નામક ગામમાં કોઈ ગૃહસ્થીની પુત્રી હતી. ત્યાંથી કોઈ પુણ્યનાં ઉદયથી તું તે જ દેશના પાટલી નામના ગામમાં કોઈ વણિકને ત્યાં નિર્નામિકા નામની પુત્રી થઈ. ત્યાં તેણે પિહિતાસ્રવ નામના મુનિરાજના આશ્રયથી વિધિપૂર્વક જિનેન્દ્રગુણસમ્પતિ અને શ્રુતજ્ઞાન નામના વ્રતોના ઉપવાસ કર્યા જેના ફળસ્વરૂપ શ્રીપ્રભ વિમાનમાં સ્વયંપ્રભા દેવી થઈ હતી. જ્યારે તમે લલિતાંગદેવની પર્યાયમાં હતા ત્યારે આ તમારી પ્રિય દેવી હતી અને હવે ત્યાંથી ચ્યવીને વજ્રદંત ચક્રવર્તીને શ્રીમતી પુત્રી થઈ છે. આ રીતે રાજા વજ્રજંઘે શ્રીમતીની સાથે પોતાનાં પૂર્વભવ સાંભળીને કૌતૂહલથી પોતાના પ્રિય સંબંધીઓના પૂર્વભવ પૂછ્યા. હે નાથ! આ મતિવર, આનંદ, ધનમિત્ર અને અકંપન મને મારા ભાઈ સમાન અતિશય વ્હાલા છે તેથી તમે પ્રસન્ન થાઓ અને તેમના પૂર્વભવ કહો. આ રીતે રાજાનો પ્રશ્ન સાંભળી જવાબમાં મુનિરાજ કહેવા લાગ્યા.

હે રાજન્! આ જંબુદ્વીપનાં પૂર્વવિદેહ ક્ષેત્રમાં એક વત્સકાવતી નામનો દેશ છે જે સ્વર્ગ સમાન સુંદર છે, તેમાં એક પ્રભાકરી નામની નગરી છે. આ અતિવર પૂર્વભવમાં તે જ નગરીમાં અતિગૃધ નામના રાજા હતા. તે વિષયોમાં અત્યંત આસક્ત રહેતો હતો. તેણે આરંભ અને પરિગ્રહને કારણે નરકનો બંધ કરી લીધો હતો જેથી તે મરીને પંકપ્રભા નામના ચોથા નરકમાં ઉત્પન્ન થયો. ત્યાં દશસાગર સુધી નરકોના દુઃખ ભોગવતો રહ્યો. તેણે પૂર્વભવમાં પૂર્વોક્ત પ્રભાકારી નગરીની બાજુમાં એક પર્વતપર પોતાનું ઘણું ધન દાટી રાખ્યું હતું. તે નરકથી નીકળીને તે જ પર્વત ઉપર સિંહ થયો. ત્યારપછી કોઈ એક દિવસ પ્રભાકરી નગરીના રાજા પ્રીતિવર્ધન પોતાના પ્રતિકૂળ નાના ભાઈને જીતીને પાછા ફર્યા અને તે જ પર્વત ઉપર રોકાયા. ત્યાં તે પોતાના નાના ભાઈની સાથે બેઠા હતા એટલામાં પુરોહિતે આવીને તેમને કહ્યું કે આજ અહીંયા તમને મુનિદાનનાં પ્રભાવથી ખૂબ જ મોટો લાભ થવાનો છે. હે રાજા! તે મુનિરાજ અહીં કઈ રીતે પ્રાપ્ત થઈ શકશે તેનો ઉપાય હું તમારા માટે કહું છું. સાંભળો—

આપણે નગરમાં એમ જાહેરાત કરાવી દઈએ કે આજે રાજાના ખૂબ જ હર્ષનો સમય છે, તેથી સમસ્ત નગરવાસી લોકો પોત-પોતાનાં ઘરો ઉપર ધ્વજાઓ લહેરાવો, તોરણ બાંધો અને ઘરનાં આંગણા તથા ગલીઓમાં સુગંધિત જળ છાંટીને એવી રીતે ફૂલ પાથરો કે વચ્ચે કયાં કોઈ જગ્યા રહી જાય નહીં. આમ કરવાથી નગરમાં જવાવાળા મુનિ અપ્રાસુક થવાના કારણે નગરને પોતાનાં વિહાર માટે અયોગ્ય સમજી પાછા વળી અહીં અવશ્ય આવશે જ. પુરોહિતના વચનોથી સંતુષ્ટ થઈને રાજા પ્રીતિવર્ધને એમ જ કર્યું જેથી મુનિરાજ પાછા વળીને ત્યાં મહિનાનો ઉપવાસ પૂરો કરી આહાર માટે ફરતા ક્રમે ક્રમે રાજા પ્રીતિવર્ધનનાં ઘરમાં દાખલ થયા. રાજાએ તેમને વિધિપૂર્વક આહારદાન દીધું જેથી દેવોએ આકાશમાંથી રત્નોની વર્ષા કરી અને તે રત્ન મનોહર શબ્દ કરતાં કરતાં જમીન પર પડ્યા. રાજા અતિગૃધનાં જીવ સિંહે પણ આ બધું જોયું જેથી તેને જાતિસ્મરણ થઈ ગયું. તે ખૂબ જ શાંત થઈ ગયો, તેની મૂર્છા (મોહ) ટળી ગઈ અને ત્યાં સુધી કે તેણે શરીર અને આહારથી મમત્વ છોડી દીધો. તે બધા પરિગ્રહ ને કષાયોનો ત્યાગ કરી એક શિલા પર બેસી ગયો. મુનિરાજ પિહિતાસ્રવે પણ પોતાના અવધિજ્ઞાનરૂપી નેત્રથી સિંહની બધી વાત જાણી લીધી અને જાણીને રાજા પ્રીતિવર્ધનને કહ્યું કે હે રાજા! આ પર્વત પર કોઈ શ્રાવક થઈને તપ કરી રહ્યા છે, તારે તેની સેવા કરવી જોઈએ. તે આવતા કાળમાં ભરતક્ષેત્રનાં પ્રથમ તીર્થંકર શ્રી ઋષભદેવના ચક્રવર્તી પદના ધારક પુત્ર થશે અને એ જ ભવમાં મોક્ષ પ્રાપ્ત કરશે એમાં કોઈ શંકા નથી.

મુનિરાજના આ વાકયોથી રાજા પ્રીતિવર્ધનને ખૂબ આશ્ચર્ય થયું. તેણે મુનિરાજની સાથે ત્યાં જઈને ખૂબ જ સાહસ કરવાવાળા સિંહને જોયો. ત્યારપછી રાજાએ તેની સેવા અથવા સમાધિમાં યોગ્ય સહાયતા કરી અને તે દેવ થવાનો છે એમ સમજીને મુનિરાજે

પણ તેના કાનમાં નમસ્કાર મંત્ર સંભળાવ્યા. તે સિંહ અઢાર દિવસ સુધી આહારનો ત્યાગ કરી સમાધિથી શરીર છોડી ઈશાન સ્વર્ગમાં દિવાકરપ્રભ નામના વિમાનમાં દિવાકરપ્રભ નામનો દેવ થયો.

આ આશ્ચર્યને જોઈને રાજા પ્રીતિવર્ધનનાં સેનાપતિ, મંત્રી અને પુરોહિત પણ તરત જ ખૂબ જ શાંત થઈ ગયા. તે બધાએ રાજા દ્વારા દેવામાં આવેલાં પાત્રદાનની અનુમોદનાં કરી હતી જેથી આયુષ્ય પૂરું થયા પછી તે ઉત્તરકુરુ ભોગભૂમિમાં આર્ય થયા અને આયુનાં અંતમાં ત્યાંથી ઐશાન સ્વર્ગમાં લક્ષ્મીમાન દેવ થયા. તેમાંથી મંત્રી, કાંચન નામના વિમાનમાં કનકાભ નામનો દેવ થયો. પુરોહિત ઋષિક નામના વિમાનમાં પ્રભંજન નામનો દેવ થયો અને સેનાપતિ પ્રભા નામના વિમાનમાં પ્રભાકર નામનો દેવ થયો. તમારી લલિતાંગદેવની પર્યાયમાં આ બધા તમારા પરિવારનાં જ દેવ હતા. સિંહનો જીવ ત્યાંથી ચ્યુત થઈ રાજા મતિસાગર અને શ્રીમતીનો પુત્ર થઈ તમારો મતિવર નામનો મંત્રી થયો છે. પ્રભાકરનો જીવ ત્યાંથી ચ્યુત થઈને અપરાજિત સેનાની અને આર્જવાનો પુત્ર થઈ તમારો અકંપન નામનો સેનાપતિ થયો છે. કનકપ્રભનો જીવ શ્રુતકીર્તિ અને અનંતમતીનો પુત્ર થઈ તમારો આનંદ નામનો પ્રિય પુરોહિત થયો છે. તથા પ્રભંજન દેવ ત્યાંથી ચ્યુત થઈને ધનદત્ત અને ધનદત્તાનો પુત્ર થઈ તમારો ધનમિત્ર નામનો સંપતિશાળી શેઠ થયો છે—આ રીતે મુનિરાજના વચનો સાંભળીને રાજા વજ્રજંઘ અને શ્રીમતી બંનેને ધર્મમાં ખૂબ જ પ્રીતિ થઈ.

રાજા વજ્રજંઘે ફરી ખૂબ આશ્ચર્યપૂર્વક તે મુનિરાજને પૂછ્યું કે આ નોળીયો, સિંહ, વાંદરો અને ભૂંડ ચારેય તમારા મુખ કમલમાં દૃષ્ટિ લગાવી આ મનુષ્યોની વચ્ચે નિર્ભય થઈને કેમ બેઠા છે? આ રીતે રાજાના પૂછવાથી ચારણઋદ્ધિનાં ધારક ઋષિરાજ બોલ્યા—

હે રાજન્! આ સિંહ પૂર્વભવમાં આ જ દેશનાં પ્રસિદ્ધ હસ્તિનાપુર નામના નગરમાં સાગરદત્ત અને ધનવતીનો પુત્ર ઉગ્રસેન નામનો પુત્ર થયો હતો. તે ઉગ્રસેન સ્વભાવથી ખૂબ ક્રોધી હતો તેથી તે અજ્ઞાનીએ અપ્રત્યાખ્યાનાવરણ ક્રોધના નિમિત્તથી તિર્યંચ આયુનો બંધ કરી લીધો હતો. એક દિવસ એ દુષ્ટે રાજાના ભંડારની રક્ષા કરવાવાળા લોકોને મારીને બળપૂર્વક ત્યાંથી ઘણું બધું ઘી અને ચોખા કાઢી વેશ્યાઓને દઈ દીધું. જ્યારે રાજાએ આ સમાચાર સાંભળ્યા ત્યારે તેણે તેને બાંધીને લાકડા-દાંડા વગેરેથી ખૂબ મારવાનો દંડ આપ્યો જેનાથી ખૂબ જ વેદનાથી મરી ગયો અને અહીં આ સિંહ થયો છે.

હે રાજન્! આ ભૂંડ પૂર્વભવમાં વિજય નામના નગરમાં રાજા મહાનંદ અને વસંતસેનાનો હરિવાહન નામનો પુત્ર થયો હતો. તે અપ્રત્યાખ્યાનાવરણ માનના ઉદયથી

હાડકા સમાન માનને ધારણ કરતો હતો. તેથી માતા-પિતાનો પણ વિનય કરતો ન હતો. તેથી તેને તિર્યંચ આયુનો બંધ થઈ ગયો હતો. એક દિવસ તે માતા-પિતાનું ન માનીને દોડતો જતો હતો અને પથ્થર સાથે ભટકાવવાથી માથું ફાટી ગયું અને આર્તધ્યાન કરીને આ ભૂંડ થયો છે.

હે રાજન્! આ વાંદરો પૂર્વભવમાં ધન્યપુર નામના નગરમાં કુબેર નામના વણિકને તેની સુદત્તા નામની સ્ત્રીથી નાગદત્ત નામનો પુત્ર થયો હતો. તે અપ્રત્યાખ્યાનાવરણ માયાને ધારણ કરતો હતો. એક દિવસ તેની માતા, નાગદત્તની નાની બહેનના લગ્ન માટે પોતાની દુકાનમાંથી ઇચ્છાનુસાર ગોતી-ગોતીને કંઈક સામાન લઈ રહી હતી. નાગદત્ત તેને છેતરવા ઇચ્છતો હતો પણ કઈ રીતે છેતરવા જોઈએ? તેનો ઉપાય તે જાણતો ન હતો તેથી તે જ ઉલઝનમાં અચાનક આર્તધ્યાનથી મરી તિર્યંચ આયુના બંધથી આ વાંદરો થયો છે.

હે રાજન્! આ નોળીયો પણ પૂર્વભવમાં આ જ સુપ્રતિષ્ઠિત નગરમાં લોલુપ નામનો કંદોઈ હતો. તે ધનનો ખૂબ જ લોભી હતો. કોઈકિ સમયે ત્યાંનો રાજા જિનમંદિર બનાવી રહ્યો હતો અને તેના માટે તે મજદૂરો પાસે ઇંટ મંગાવતો હતો. તે લોભી મૂર્ખ કંદોઈ મજદૂરોને કાંઈક બાવાનું આપીને તેમની પાસેથી છાનીમાની થોડી ઇંટ ઘરમાં નખાવી દેતો હતો. તે ઇંટો તોડવાથી તેમાંથી સોનું નીકળ્યું. તે જોઈને તેનો લોભ ખૂબ જ વધી ગયો. તે સોનાના લોભથી વારંવાર મજદૂરોને બાવાનું આપી ઇંટો પોતાનાં ઘરમાં નખાવવા લાગ્યો. એક દિવસ તેને પોતાની પુત્રીના ગામ જવું પડ્યું. જતા સમયે તે પુત્રને કહેતો ગયો હે પુત્ર! તું પણ મજદૂરોને કાંઈક બાવાનું આપીને ઘરમાં ઇંટ નખાવી લેજે એમ કહીને તે તો ચાલ્યો ગયો પણ તેના પુત્રે તેના કહેવા પ્રમાણે ઇંટ ઘરમાં ન નખાવી. જ્યારે તે પાછો આવ્યો ત્યારે તેને બધી ખબર પડી ત્યારે તેણે લાકડી અને પથ્થરોથી તેના છોકરાને મારી નાખ્યો અને તેના દુઃખે દુઃખી થઈ ને ક્રોધથી પોતાના પગ પણ કાપી નાખ્યા. અંતમાં તે રાજા દ્વારા મરી ગયો અને અહીં આ નોળીયો થયો છે. તે કંદોઈ અપ્રત્યાખ્યાનાવરણ લોભને કારણે જ આ દશાને પ્રાપ્ત થયો છે.

હે રાજન્! તમારા દાનને જોઈ ને આ ચારેય ખૂબ જ હર્ષ પામ્યા છે અને આ ચારેયને જાતિસ્મરણ થઈ ગયું છે. જેથી તે સંસારથી વિરકત થઈ ગયા છે. તમારા દેવામાં આવેલા દાનની અનુમોદના કરવાથી આ બધાએ ઉત્તમ ભોગભૂમિના આયુનો બંધ બાંધી લીધો છે. તેથી તે ભય છોડીને ધર્મ સાંભળવાંની ઇચ્છાથી અહીં બેઠા છે.

હે રાજન્! આ ભવથી આવતા આઠમા ભવમાં તમે તીર્થંકર ભગવાન થઈ મોક્ષ પ્રાપ્ત કરશો અને એ જ ભવમાં આ બધા પણ સિદ્ધ થશે એમા કોઈ સંદેહ નથી. અને ત્યાં સુધી તે પુણ્યશાળી જીવો તમારી સાથે જ દેવ અને મનુષ્યોના ઉત્તમ ઉત્તમ

[અનુસંધાન માટે જુઓ પાનું ૨૨]

[તા. ૫-૮-૯૭]

સુવર્ણપુરી સમાચાર

—તંત્રી

અધ્યાત્મતીર્થક્ષેત્ર શ્રી સુવર્ણપુરીનું ધાર્મિક વાતાવરણ, અનંત-ઉપકારમૂર્તિ પરમ પૂજ્ય ગુરુદેવ શ્રી કાનજીસ્વામી તેમ જ તેમના પરમ ભક્ત પ્રશમમૂર્તિ પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબહેનના કલ્યાણવર્ષી પુણ્ય-પ્રતાપે, આદરણીય પં. શ્રી હિંમતલાલભાઈ જે. શાહના જ્ઞાન-વૈરાગ્ય-ભક્તિભીના મધુર તત્ત્વાવધાનમાં, અધ્યાત્મજ્ઞાનના પાવન ગુંજારવથી સદાય પ્રકુલ્લિત રહે છે, તેમ જ નીચે પ્રમાણે ધાર્મિક કાર્યક્રમ પ્રતિદિન નિયમિત ચાલી રહ્યો છે:—

પ્રાતઃ પૂજ્ય બહેનશ્રીના નિવાસસ્થાને તેઓશ્રીની ધર્મચર્ચાની ઓડિયો-ટેપ

પ્રાતઃ જિનેન્દ્ર-દર્શન-પૂજા

સવારે ૮-૩૦ થી ૯-૩૦ : શ્રી પ્રવચનસાર ઉપર પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનું આધ્યાત્મિક ટેપ-પ્રવચન

બપોરે ૩-૩૦ થી ૪-૩૦ : શ્રી સમયસાર ઉપર શાસ્ત્રવાંચન

બપોરે પ્રવચન પહેલાં : પરમ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીની સ્તુતિ

બપોરે પ્રવચન પછી : પૂજ્ય બહેનશ્રીના ચિત્રપટ સમક્ષ સ્તુતિ

બપોરે ૪-૪૫ થી ૫-૧૫ : જિનેન્દ્રભક્તિ

સાંજે ૮-૦૦ થી ૯-૦૦ : પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનું શ્રી નાટક સમયસાર ઉપર ભાવવાહી ટેપ-પ્રવચન

* **રક્ષાબંધન-પર્વ:**—શ્રી વિષ્ણુકુમાર મુનિરાજે શ્રી અકંપનાચાર્ય આદિ ૭૦૦ મુનિવરોની ઉપસર્ગથી રક્ષા તે કરી રક્ષાબંધનનો પર્વ તા. ૧૮-૮-૯૭ના રોજ પૂજનભક્તિ પૂર્વક ઉજવાશે.

* **નિમંત્રણપત્રિકા-લેખન સમારોહ :—**

પ્રશમમૂર્તિ પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેનની ૮૪મી મંગલમય જન્મજયંતી તા. ૧૬-૮-૯૭, શનિવારથી તા. ૨૦-૮-૯૭, બુધવાર (શ્રાવણ વદ બીજ) પાંચ દિવસ શિવપુરી (M. P.) નિવાસી દક્ષબેનબહેન ભુવારીલાલજી જૈન, હસ્તે શ્રી ગિરનારીલાલજી તેમ જ શ્રી અશોકકુમારજી જૈન પરિવાર તરફથી ઉપકૃતભાવભીના ભક્તિ-ઉલ્લાસપૂર્વક સુવર્ણપુરીમાં ઉજવાનાર છે તેની નિમંત્રણ-પત્રિકાની મંગલ લેખનવિધિ સુવર્ણપુરીમાં તા. ૧૩-૭-૯૭, રવિવારના રોજ સવારે જિનેન્દ્રપૂજન બાદ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના ટેપ-પ્રવચન પછી રાખવામાં આવી હતી. આ મંગલ લેખનવિધિનો લાભ લેવા શિવપુરી, મુંબઈ, રાજકોટ, ભાવનગર આદિ અનેક ગામેથી મુમુક્ષુ મહાનુભાવ પધાર્યા હતા; તેમ જ તેમના તરફથી સ્વામીવાત્સલ્યભોજન રાખવામાં આવ્યું હતું. નિમંત્રણપત્રિકા મુમુક્ષુસમાજને મોકલી આપવામાં આવી છે.

* દશલક્ષણ-પર્યુષણપર્વ:—ભાદરવા સુદ ૪, શનિવાર તા. ૬-૯-૯૭ થી ભાદરવા સુદ ૧૪, સોમવાર, તા. ૧૫-૯-૯૭—દસ દિવસ સુધી દશલક્ષણમંડલવિધાનપૂજા તથા મુનિધર્મમહિમાભર્યા અધ્યાત્મજ્ઞાન-વૈરાગ્ય-ભક્તિની ઉપાસનાપૂર્વક શ્રી દશલક્ષણપર્યુષણપર્વ ઉજવવામાં આવશે. તેમ જ તા. ૧૪-૯-૯૭ થી તા. ૧૬-૯-૯૭—ત્રણ દિવસ 'રત્નત્રયધર્મ' પણ ઉજવવામાં આવશે.

* ઉત્તમક્ષમાવણીપર્વ:—ભાદરવા વદ એકમ, બુધવાર, તા. ૧૭-૯-૯૭ના રોજ ક્ષમાવણીપર્વ ક્ષમાવણીપૂજા, સાંવત્સરિક આલોચના તેમ જ ભક્તિપૂર્વક ઉજવવામાં આવશે.

* પ્રવચનકાર વિદ્વાન:—દશલક્ષણપર્યુષણપર્વ માટે જે મુમુક્ષુમંડળને સોનગઢથી અધ્યાત્મતત્ત્વપ્રેમી પ્રવચનકાર વિદ્વાન બોલાવવાની ભાવના હોય તેમણે 'પ્રચાર વિભાગ, શ્રી દિગંબર જૈન સ્વાધ્યાયમંદિર ટ્રસ્ટ, સોનગઢ'ના એડ્રેસ પર પોતાના મુમુક્ષુમંડળના પ્રમુખ કે મંત્રી દ્વારા પત્રવ્યવહાર કરવો. શક્યતાનુસાર પ્રબંધ કરવામાં આવશે.

* અમેરિકાના 'ન્યૂ પોર્ટ' રિચી 'નગરમાં *

"શ્રી દિગંબર જૈન સ્વાધ્યાયમંદિર ટ્રસ્ટ, સોનગઢ"—સંસ્થાની સ્થાપના

નવસંસ્થાપિત ઉપરોક્ત સંસ્થાના સચિવ અને કોષાધ્યક્ષના પત્રમાં તેઓ લખે છે કે ઉપરોક્ત સંસ્થાની અમેરિકા (U. S. A.)માં વિધિપૂર્વક સ્થાપના થઈ છે, જેને અમેરિકાની ફેડરલ ગવરમેન્ટે માન્યતા આપી છે અને એવો ID No. આપ્યો છે કે જેથી જે કોઈ ડોનેશન (દાનરાશિ) ઇત્યાદિ આપશે તે કરમુક્ત રહેશે. ઉપરોક્ત સંસ્થાનું એડ્રેસ નીચે પ્રમાણે છે.

'SHREE DIGAMBER JAIN SWADHYAY-MANDIR SONGADH'
A NON-PROFIT RELIGIOUS ORGANIZATION.
(FEDERAL ID—36-4068758), TAX EXEMPT
MAILNG ADDRESS : 8721, SCRIMSHAW DRIVE.
NEW PORT RICHEY, FL 34653
PHONE : (813)376-7989, FAX : (813) 843-8157

સચિવ/કોષાધ્યક્ષનું એડ્રેસ:—HASMUKH M. SHAH,
PHONE : (813) 376-7989

તદુપરાંત તેઓ જણાવે છે કે—શ્રી રાજેન્દ્રભાઈ કામદારનો પ્રવચનો તેમ જ શિબિર માટેનો અમેરિકાનો 45 દિવસનો પ્રવાસ અત્યંત સફળ રહ્યો. બરોબર આ બધો પ્રભાવ અધ્યાત્મયુગપ્રવર્તક પૂજ્ય ગુરુદેવ શ્રી કાનજીસ્વામીના તેમ જ પ્રશમમૂર્તિ પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેનના ધર્મોપકારનો જ છે.

* પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનાં હૃદયોદ્‌ગાર *

* અનંતા જિનવરો એમ કહે છે કે જીવ બંધ–મોક્ષને કરતો નથી તે જીવને અમે જીવ કહીએ છીએ. બીજી રીતે કહીએ તો બંધપર્યાય તો આશ્રય કરવા લાયક નથી પણ નિશ્ચયમોક્ષમાર્ગ પણ આશ્રય કરવા લાયક નથી. બંધ–મોક્ષથી રહિત વસ્તુ આશ્રય કરવા લાયક છે. મોક્ષમાર્ગની પર્યાય તે વ્યવહારજીવ છે. પર્યાય તે વ્યવહાર હોવાથી પર્યાયવાળો જીવ તે વ્યવહારજીવ છે અને દ્રવ્ય તે નિશ્ચયજીવ છે. ૬૨.

* શ્રોતાઃ—ત્રિકાળી નિષ્ક્રિય ચૈતન્ય તે જ પરમાર્થ જીવ છે. બંધ–મોક્ષ પર્યાયને કરે તે તો વ્યવહારજીવ છે. તો કેટલા પ્રકારના જીવ છે?

પૂજ્ય ગુરુદેવઃ—બે પ્રકારના જીવ છે, એક પરમાર્થ જીવ છે ને બીજો વ્યવહારજીવ છે. પરમાર્થ જીવ તો ત્રિકાળી નિષ્ક્રિય મોક્ષસ્વરૂપ જ છે અને બંધ–મોક્ષરૂપે પર્યાય પરિણમે છે તે વ્યવહારજીવ છે. ૬૩.

* શુદ્ધ નિશ્ચયનયથી મુક્તિમાં અને સંસારમાં તફાવત નથી. આહાહા! ક્યાં પૂર્ણાનંદની પ્રગટતારૂપ મુક્ત દશા અને ક્યાં અનંત દુઃખમય સંસાર પર્યાય! છતાં તે મુક્તિમાં અને સંસારમાં તફાવત નથી તેમ શુદ્ધતત્ત્વના રસિક પુરુષો કહે છે. કેમકે સંસાર પણ પર્યાય છે અને મુક્તિ પણ પર્યાય છે. એ પર્યાય આશ્રય કરવા લાયક નથી એ અપેક્ષાએ મુક્તિમાં ને સંસારમાં તફાવત નથી તેમ શુદ્ધતત્ત્વના રસિક પુરુષો એટલે શુદ્ધતત્ત્વના અનુભવી પુરુષો કહે છે. નિયમસાર ગાથા ૫૦મા કહે છે કે શુદ્ધ નિશ્ચયના બળે ઉદય ભાવો તો હેય છે જ પણ ઉપશમ આદિ ભાવની નિર્મળ પર્યાય છે તે પણ હેય છે. શુદ્ધ નિશ્ચયના બળે ચારે ભાવ હેય છે તેમ કહ્યું છે. અહીં કહે છે કે મુક્તિમાં ને સંસારમાં તફાવત નથી તેમ શુદ્ધતત્ત્વના રસિક એટલે અનુભવી પુરુષો કહે છે. ૬૪.

માયાનું ફળ નિગોદ

કષાયનમેં માયાકા ફલ બહુત હી પાપકા ઉત્પન્ન જે જીવ નિગોદમેં ઉપજી મહા દુઃખી હોય સો માયાકષાયકા ફલ હૈ ઔર અન્ય જે ક્રોધ, માન, લોભ, ઇન કષાયતૈ નરક હોય હૈ, નિગોદ નહીં હોય હૈ.

—સુદૃષ્ટિ તરંગિણી, પાનું-૫૩૯

If undelivered please return to :-
Shree Dig. Jain Swadhyay Mandir Trust
SONGADH-364 250 (INDIA)

Licence No. 21 ' Licensed to
Post without prepayment '

સંપાદક નાગરદાસ બેચરદાસ મોદી
મંત્રી : હીરાલાલ ભીખાલાલ શાહ
પ્રકાશક : શ્રી દિ. જૈન સ્વા. મંદિર ટ્રસ્ટ
સોનગઢ-૩૬૪૨૫૦
મુદ્રક : જ્ઞાનચંદ જૈન
કહાન મુદ્રણાલય, સોનગઢ
આજીવન સભ્ય ફી : ૧૦૧/-
વિદેશ માટે (સી-મેઇલથી) રૂા. ૨૦૧/-
વાર્ષિક લવાજમ : રૂા. ૯/-
વિદેશ માટે (સી-મેઇલથી) રૂા. ૧૮/-
[વિદેશ માટે એર-મેઇલથી મંગાવવા માટે
પોસ્ટેજના વાર્ષિક રૂા. ૧૬૮/- અલગ]

A ૬૪૨૬૫ પ્રિ. ભાઈશ્રી હિંમતલાલ જે. શાહ
લોકમાન્ય, ૧૫૬, ગોપીપુરા-૩ ગોપીપુરા-૩૯૫૦૦૧ (ગુ.)